

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
„УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

О. Ю. Кузьма

**Методичні вказівки для проведення
практичних занять із курсу**

„УКРАЇНСЬКИЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС”

*(для студентів 2 курсу українського відділення
спеціальності «Філологія»)*

Ужгород – 2018

Навчально-методичний посібник підготувала:

Кузьма О.Ю. – к. філол. наук, доцент кафедри української літератури

Рекомендовано до друку вченою радою філологічного факультету УжНУ, протокол № 9 від 27 червня 2018 р.

Рецензенти

Козак М.Ю. – к. філол. наук, доцент кафедри української літератури

Кордонєць О.А. – к. філол. наук, доцент кафедри української літератури

Відповідальний за випуск

Барчан В.В. – д. філол. наук, завідувач кафедри української літератури

Кузьма О. Ю. Методичні вказівки для проведення практичних занять із курсу «Український літературний процес» (для студентів 2 курсу українського відділення спеціальності «Філологія») / О. Ю. Кузьма. – Ужгород, 2018. – 56 с.

Навчально-методичний посібник до курсу «Український літературний процес» призначено для студентів спеціальності 035.01 Філологія (українська мова та література). У ньому висвітлено питання розвитку національного письменства першої половини XIX століття, подано інформацію про авторів, які сформували обличчя нової української літератури. Увагу звернено на особливості доби романтизму, ідейно-тематичні домінанти та поетику творів митців цього часу.

З м і с т

Вступ.....	4
Програма навчальної дисципліни.....	8
Тематика та плани практичних занять.....	14
Самостійна робота.....	33
Список художніх текстів.....	35
Тестові завдання.....	37
Комплекс контрольних питань до іспиту з курсу „Український літературний процес”.....	47
Література.....	51

В С Т У П

Українське письменство першої половини ХІХ століття – це якісно новий етап у розвитку вітчизняного письменства. Це століття відіграло важливу роль в історії України. За словами **М. Жулинського**, *„попри всі інші духовні і культурні здобутки, що ними збагатилася українська нація в ХІХ ст., це період, упродовж якого здійснилося перебазування усього духовного й культурного життя нації на живу, потенційно потужну і багату мову, що доти як розмовна функціонувала в народному середовищі”*¹. Саме українське письменство того часу розкриває у народному слові глибокі можливості вираження національної душі. В умовах колоніального поневолення України література першої половини ХІХ століття стала чи не єдиною сферою, в якій велася боротьба за визволення нації.

При вивченні курсу історії української літератури першої половини ХІХ століття студент-філолог повинен враховувати особливості цього літературного періоду, знати суспільно-історичний, культурний контекст тогочасного письменства.

У літературі першої половини ХІХ століття виділяють **два періоди**:

- 1) 10 – 30-ті рр. ХІХ ст.;
- 2) 40 – 60-ті рр. ХІХ ст.

Літературний процес 10 – 30-х років розвивався під могутнім впливом ідей національно-культурного відродження, ідеології Просвітництва та романтизму. Центральним фактором розвитку літератури 40 – 60-х рр. стала діяльність основоположника нової української літератури та літературної мови Т. Шевченка.

Уже наприкінці ХVІІІ – на початку ХІХ століття в українській літературі формуються основні літературні стилі і напрями, розробляється нова родо-жанрова система, зароджується літературно-естетична та літературно-критична думка. У першій половині ХІХ ст. в національне письменство приходять яскраві, самобутні постаті – І. Котляревський, Г. Квітка-Основ'яненко, П. Гулак-Артемівський, Є. Гребінка, Л. Боровиковський, М. Костомаров, П. Куліш, Т. Шевченко та ін. Літературний процес цієї доби розвивається під впливом національно-культурного відродження, що охопило як західно-, так і східноукраїнські землі.

¹ Історія української літератури ХІХ ст.: У 2 кн. / За ред. акад. М. Жулинського. – К., 2005. – Кн. 1. – С.3.

Розкриваючи особливості розвитку української літератури першої половини ХІХ століття, слід наголосити на специфіці формування стильових напрямів у тогочасному письменстві. У творчості українських письменників поєднуються ознаки стильових систем давньої української літератури (зокрема, бароко) з рисами нових стилів – сентименталізму, романтизму. Визначальний вплив на ранніх етапах розвитку нової літератури мало і Просвітництво.

ПРОСВІТНИЦТВО – ідейний та естетичний рух, що у ХVІІІ столітті сформувався в країнах Європи. Представники цієї течії – вчені, філософи, письменники – вважали метою суспільства людське щастя, шлях до якого – переустрій суспільства відповідно до принципів, продиктованих розумом, були прихильниками теорії природного права. Просвітники мали широкий світогляд, в якому виділялися концепція освіченого абсолютизму, ідея цінності людини, патріотизм, осуд експлуатації людини людиною, утвердження самосвідомості й самооцінки особи. У літературі формується просвітницький реалізм, один із творчих напрямів кінця ХVІІІ – початку ХІХ ст., котрий орієнтувався на фольклор, народне світосприйняття. У центрі художнього зображення представників цього напрямку була людина з народного середовища. Всі суспільні явища оцінювалися з моральних позицій. Елементи просвітницького реалізму мають місце у творчості І. Котляревського (п'єса „Наталка Полтавка”), Г. Квітки-Основ'яненка (твори бурлескно-реалістичного плану).

Перехідне місце у стильовій системі української літератури першої половини ХІХ століття займає **СЕНТИМЕНТАЛІЗМ**. Його ознаки можна простежити в повістях Г.Квітки-Основ'яненка („Маруся”, „Сердешна Оксана”, „Щира любов” та ін.), у драматургії цього періоду („Наталка Полтавка” І. Котляревського), у художньому доробку поетів-романтиків (Л. Боровиковського, А. Метлинського, М. Петренка, О. Шпигоцького тощо). Тут доречно погодитися із думкою **І. Лімборського**, що *„динамічна та лабільна художня структура українського сентименталізму спричинилася до того, що він легко вступав у плідні контакти з іншими літературними явищами епохи – просвітницьким реалізмом, класицизмом, преромантизмом і романтизмом”*².

Домінантним напрямом літератури першої половини ХІХ ст. був **РОМАНТИЗМ**. Він формується у 20 – 30-х рр., а

² Лімборський І. Сентименталізм // Історія української літератури ХІХ ст.: У 2 кн. / За ред. акад. М. Жулинського. – К., 2005. – Кн. 1. – С.228.

його розквіт припадає на 30 – 50-ті роки. Хронологічні межі романтизму в українському письменстві – **20 – 60-ті роки XIX ст.** Український романтизм типологічно споріднений з художніми явищами світового романтизму і з'являється на хвилі національно-визвольних рухів. Романтична естетика внесла в письменство суб'єктивний підхід до аналізу предмета відображення. Романтики зосередили увагу на розкритті внутрішнього життя людини, що призвело до перевороту в пізнанні психології особистості. Основоположницею для розвитку українського романтизму була **харківська школа** романтиків (І. Срезневський, А. Боровиковський, О. Шпигоцький, А. Метлинський, М. Костомаров, О. Корсун, М. Петренко, С. Писаревський та ін.). Одночасно з харківським осередком у Галичині виступила „**Руська трійця**” (М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький) з програмовою „Русалкою Дністровою”. Послідовниками „Руської трійці” у її романтичних шуканнях та змаганнях за народність української мови і літератури згодом стали М. Устиянович, А. Могилинецький у Галичині та О. Духнович на Закарпатті. Наступний етап розвитку романтизму пов'язаний із діяльністю **київського осередку** (Т. Шевченко, П. Куліш, М. Костомаров та ін.).

Виділяють чотири **тематично-стильові течії** в українському романтизмі:

- *фольклорно-побутову,*
- *фольклорно-історичну,*
- *громадянську,*
- *психологічно-особистісну.*

Усі стильові пошуки доби романтизму трансформували у своїй геніальній творчості **Тарас Шевченко**. Шевченко завершив процес становлення нової української літератури і започаткував традиції, підхоплені наступними поколіннями українських митців.

Нова література є **явищем свідомо національним**, яке в усьому комплексі тематики, проблематики, ідейного змісту, морально-етичних поглядів, естетичного відношення до дійсності, в народній мові виражає самобутні риси української ментальності.

Вивчення історії української літератури першої половини XIX ст. передбачає вироблення у студентів науково правильного розуміння історико-літературного процесу на всіх українських землях.

Мета дисципліни:

- поглибити знання студентів 2 курсу з історії української літератури першої половини XIX ст.;
- окреслити основні тенденції розвитку нової української літератури, розглянувши літературний процес тієї доби у контексті світового, зокрема європейського письменства;
- дати студентам цілісне уявлення про основні тогочасні літературні течії і стилі („просвітницький реалізм”, „преромантизм”, „сентименталізм”, „романтизм” тощо);
- навчити студентів цілісно, системно аналізувати художній доробок митців першої половини XIX століття;
- дати нове прочитання творів письменників першої половини XIX ст., зосередити увагу на сучасному трактуванні художньої спадщини ключових авторів тогочасного літературного процесу;
- навчити студентів оперувати базовими літературознавчими поняттями під час аналізу художніх текстів, розуміти літературний текст як художнє явище.

Завдання дисципліни:

1. Сформуувати спеціальні знання, що дають уявлення про головні тенденції розвитку української літератури першої половини XIX століття.
2. З'ясувати закономірності та обставини становлення нової української літератури.
3. Дати трактування творчості провідних письменників першої половини XIX ст. у світлі сучасної наукової методології.
4. Прищепити навички аналізу художніх творів, що вивчаються в руслі дисципліни.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

1. основні тенденції розвитку української літератури першої половини XIX ст.;
2. умови становлення нової української літератури;
3. особливості формування родо-жанрової системи нової української літератури;
4. специфіку розвитку провідних стилів першої половини XIX ст.;
5. риси творчої манери ключових письменників періоду.

вміти:

1. аналізувати творчість письменників, що вивчаються в руслі програми дисципліни;
2. виявляти тенденції розвитку нової української літератури;
3. розрізняти особливості стилів даного періоду, а також його родо-жанрової системи;
4. працювати з науково-критичними джерелами, присвяченими дослідженню літератури першої половини XIX ст.
5. оцінити здобутки українських письменників вказаного періоду з позицій сучасного літературознавства.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ № 1

Становлення і розвиток нової української літератури

Змістовий модуль 1: Творчість І.Котляревського та Г. Квітки-Основ'яненка

Тема 1. Вступ. Головні тенденції розвитку нової української літератури.

Суспільно-політичні умови, освітньо-наукове життя, розвиток мистецтва, журналістики, літературно-естетичної та літературно-критичної думки. Філософські та ідейно-естетичні основи художніх напрямів, течій і стилів (просвітницький реалізм, сентименталізм, преромантизм, романтизм). Традиції бурлеску у новій українській літературі.

Тема 2. Творчість І.П.Котляревського у контексті становлення нової української літератури.

І.Котляревський – перший класик нової української літератури, зачинатель нової української драматургії. „Енеїда” – перший твір нового письменства. Історія написання та видання поеми. Західно-європейські і російська травестії поеми Вергілія (Блюмауер, Скаррон, Осипов). Зв'язок „Енеїди” І.Котляревського з українською бурлескною традицією XVIII ст. Народний побут у поемі і сатира на соціальні відносини того часу. Морально-етичні та соціальні проблеми у творі. Художня майстерність І.Котляревського. Прийоми комізму (знижені образи, пародіювання, гіперболізація, різні лексичні шари). Значення мови і віршування „Енеїди” для подальшого розвитку української літератури. „Енеїда” в критиці. Дискусії про творчий метод поеми. Вал.Шевчук про риси бароко в „Енеїді”. Питання про „двотекстовість” „Енеїди” (О.Дашкевич, П.Житецький, Б.Лепкий, С.Гординський, М.Яценко, Є.Нахлік). Природа сміху в „Енеїді”. Творче й епігонське наслідування бурлескно-травестійної манери І.Котляревського. Поняття „котляревщини”. Ідейно-стильові особливості, художня форма драм „Наталка Полтавка” і „Москаль-чарівник”. Жанр “Наталки Полтавки” („малороссийская опера”), тематика, конфлікт, фольклорна основа, народність. Образна система твору, типізація та індивідуалізація образів-персонажів. Роль і функції народної пісні, особливості художньої мови твору. “Наталка Полтавка” в оцінці тогочасної і сучасної критики. Водевіль І.Котляревського “Москаль-чарівник” (1819). Жанрові особливості (легкий побутовий сюжет, насиченість піснями, танцями, комічні ситуації, щаслива дидактична розв'язка). Зв'язок твору з фольклором. Жартівливе і серйозне у водевілі, художні засоби їх відображення. Успіх “Москаля-чарівника” на сцені. Наслідування “Москаля-чарівника” (“Простак” В.Гоголя, “Бой-жінка” Г.Квітки-Основ'яненка).

Тема 3. Становлення нової української прози і творчість Г.Ф.Квітки-Основ'яненка.

Основні жанри нової української прози. Роль Г.Квітки-Основ'яненка в організації перших українських часописів („Украинский вестник”, „Украинский Демокрит”, „Украинский журнал”) та альманахів. Синкретизм стилів у прозі Г.Квітки-Основ'яненка (поділ прозового доробку митця на бурлескно-реалістичні та сентиментально-реалістичні твори). Сучасна інтерпретація стильової манери автора (праці Я.Вільної, О.Борзенка, І.Лімборського). Традиції і новаторство у драматургії письменника („Шельменко – волостной писарь”, „Шельменко – денщик”, „Сватання на Гончарівці”). Роль Г.Квітки-Основ'яненка у становленні і розвитку нової української літератури.

Змістовий модуль 2: Український романтизм: генезис, національні особливості, ідейно-художня специфіка

Тема 1. Український романтизм як естетичний феномен.

Риси романтизму як художньої системи. Національні особливості українського романтизму. Українська романтична поезія дошевченківського періоду. Естетичні принципи романтизму. Романтизм в українській поезії першої половини XIX ст., його основні риси. Нові естетичні принципи романтизму, засновані на засадах патріотизму, народності. Німецька ідеалістична філософія і український романтизм. Діяльність І.Кронеберга. Розширення поетами-романтиками стильових, тематичних і жанрових меж національної літератури, єднання її з фольклором. Переклади і переспіви українських поетів-романтиків з інших літератур.

Чотири основні тематично-стильові групи творів чи течії в українському романтизмі: фольклорно-побутова, фольклорно-історична, громадянська й психологічно-особистісна. „Харківська школа романтиків”, гурток І.Срезневського, його роль у розвитку українського романтизму.

Тема 2. Ідейно-художнє новаторство доробку А.Боровиковського, А.Метлинського, В.Забіли, М.Петренка.

Літературна діяльність **А. Боровиковського** як першого поета-романтика кінця 20-х – початку 30-х рр. Фольклористична діяльність поета. Тематика балад, використання народно-пісенних мотивів та художньо-зображальних засобів у творах А.Боровиковського. Активне використання українських фольклорно-етнографічних джерел і художніх засобів для створення самобутнього національного твору.

А. Метлинський – діяч харківської групи письменників-романтиків 30 – 40-х рр. XIX ст. Науково-педагогічна діяльність А.Метлинського. Збірка поезій “Думки і пісні та ще дещо”. Мотиви поезії: туга за минулим, меланхолійні мрії про повернення старовини, відсутність життєвих перспектив (балади “Степ”, “Кладовище”, “Козача смерть”, “Смерть бандуриста” та ін.). Використання романтичної

колористики та символіки. Зв'язок з “готичним” стилем. Соціальні та громадянські мотиви (“Старець”, “Рідна мова”).

В. Забіла – поет-романтик. Зустрічі з М.Глінкою (вірші В.Забіли “Не щечечи, соловейку...”, “Гуде вітер вельми в полі”, покладені М.Глінкою на музику (1838). Дружба В.Забіли з Т.Шевченком. Роль альманаху “Ластівка”, газети “Черниговские губернские ведомости”, журналу “Киевская старина”, “Зоря” в популяризації його поетичної творчості. Інтимна лірика В.Забіли (“Кохання”, “До невірної”, “Повіяли вітри буйні”, “Голуб” та ін.). Вияв соціальних мотивів у поезіях “Сирота”, “Будяк”, “Зовсім світ перевернувся”, “Маруся”). Щирість вислову, використання народної ритмічної форми та фольклорно-поетичних образів – риси індивідуального стилю лірика В.Забіли. Поетична спадщина В.Забіли в оцінці І.Франка.

М. Петренко – талановитий поет-романтик 30-х рр. XIX ст. Утвердження ним жанру українського романсу. Провідні мотиви поезії – туга за рідним краєм, сирітство, прагнення відмовитися від земної “буденщини” і пізнати красу всесвіту. Цикл поезій “Небо” (“Дивлюся на небо”, “По небу блакитнім очима блукаю”, “Схилившись на руку”). Романтична лірика М.Петренка в стилі М.Лермонтова, В.Козлова (поезії “Чого ти, козаче...”, “Весна”, “Як в сумерки вечірній дзвін”, цикл поезій “Слов’янськ”). Роль і місце лірики М.Петренка в тогочасному літературному процесі.

Тема 3. Життєвий шлях і творча доля М.Костомарова.

Життєвий шлях. Участь у Кирило-Мефодіївському товаристві. “Книга буття українського народу” – перший маніфест української інтелігенції, декларація соціальних і національних прав слов’янських народів. Ідея всеслов’янської єдності. Ідея месіанізму України. М.Костомаров – історик, етнограф і фольклорист. “Об историческом значении русской народной поэзии (1843), “Слов’янська міфологія” (1846). Започаткування “історичної школи” в українській науці. Літературно-критична та публіцистична діяльність на сторінках тогочасної преси.

Поетичні збірки М. Костомарова (Ієремії Галки): “Українські балади” (1839) та “Вітка” (1840). Риси романтизму в цих збірках. Фольклорні теми (балада “Брат з сестрою”), мотиви із давніх літописів (“Співець Митуса”), звернення до громадянської лірики (“На добраніч”, “Пан Шульпіка”), заклик до єднання народів (“Діти слави, діти слави!”). Риси індивідуального стилю поета (збагачення поезії новими мотивами, деякі спроби нових розмірів, ритмів). Драматичні твори (“Сава Чалий”, “Переяславська ніч”) – перша спроба в новій українській драматургії змальовати історичні події. Історичні драми російською мовою (“Кремуций Корд”). Роль цих творів у розвитку драматургії на історичну тематику, зокрема появи історично-романтичної трагедії Т.Шевченка “Никита Гайдай” (1841) та історико-побутової драми “Назар Стодоля” (1843).

Тема 4. Нова література у Західній Україні.

Громадсько-культурне угруповання „Руська трійця” і діяльність його членів – М.Шашкевича, І.Вагилевича, Я.Головацького. Альманах „Русалка Дністровая”: історична концепція, композиція, зміст, значення.

МОДУЛЬ № 2
Розвиток нової української літератури
40 – 60-х рр. XIX ст.

Змістовий модуль 1. Творчість Т. Шевченка.

Тема 1. Життєвий шлях і творча доля Т. Шевченка. Творчість Т. Шевченка у критиці та літературознавстві. Здобутки новітнього шевченковзнавства.

Значення Т. Шевченка для української і світової літератури. Оцінка творчості тогочасною критикою, журналістикою. Переклади творів Т. Шевченка на мови народів світу. Відгуки зарубіжних критиків і письменників про творчість поета. Нові методологічні підходи до аналізу життєвого і творчого шляху письменника. Т. Шевченко і наша сучасність, актуальність ідей, висловлених автором.

Тема 2. Ранній період творчості Т. Шевченка (1837 – 1843).

“Кобзар” Т. Шевченка 1840 р., його оцінка критиками. Основні мотиви ранньої поезії. Тема ролі поета в житті народу („Думи мої, думи мої...”, “Перебендя”, “На вічну пам’ять Котляревському”, „До Основ’яненка”), туга за батьківщиною, образи героїчного минулого України. Балади фольклорного походження (“Причинна”, “Тополя”, “Утоплена”). Соціально-побутова поема “Катерина”. І. Франко про образ Катерини у поемі. Акцент на морально-етичній проблематиці твору у статті І. Світличного „Духовна драма Шевченка”. Історичні поеми Т. Шевченка. “Гайдамаки” (1841). Джерела поеми (народні легенди та перекази, історичні матеріали, польська література про гайдамацький рух – С. Гоцинський). Епілог – заклик до загальнослов’янського єднання. Жанрові особливості поеми. Мовностилістичне багатство поеми. Драматургія Т. Шевченка. Романтична трагедія “Никита Гайдай” та соціально-побутова драма “Назар Стодоля”. Традиції і новаторство Т. Шевченка у цьому жанрі.

Тема 3. Головні особливості другого періоду творчості Т. Шевченка (1843 – 1847).

Подорожі Т. Шевченка на Україну, знайомство з літературним середовищем, учасниками Кирило-Мефодіївського товариства, позиція Т. Шевченка щодо товариства. Лірика 1843 – 1847 рр., громадянські мотиви, образ “сім’ї вольної, нової”. Культура поетичного вірша, жанрове багатство. Поезія “Три літа”. Сатира Т. Шевченка цього часу. Твори “Великий льох”, “Холодний Яр”, “Розрита могила”, “Стоїть в селі Суботові...” Викриття імперської колоніальної політики щодо України. Побутові поеми Т. Шевченка (“Сова”, “Наймичка”). Образ матері в поезії Т. Шевченка. І. Франко про „Наймичку”.

Тема 4. Ідейно-художнє новаторство поем Т. Шевченка „Кавказ”, „Сон”, „Великий льох”, „Єретик”, послання „І мертвим, і живим...”

Тематичне багатство сатиричних поем. Інакомовність у поемі “Єретик”. Причини звернення письменника до історії іншого народу. Засудження самодержавного ладу у поемі “Сон”. Роль умовності й фантастики у творі. Літературні аналогії “Сну”. Викриття українського ліберального панства та заповіт нащадкам у посланні “І мертвим, і живим...”. Викриття колоніальної політики царату в поемі “Кавказ”. Стиль політичної сатири Т.Шевченка (ораторські інтонації, публіцистична структура, політична лексика тощо).

Тема 5. Поезія Т. Шевченка періоду заслання (1847 – 1857).

Цикл поезій “В казематі”. Особистісні, громадянські мотиви (“Косар”, “Рано-вранці новобранці...”), патріотичні мотиви (“Не спалося, а ніч як море”, “Мені однаково, чи буду...”). Автологічна лірика у циклі („Садок вишневий коло хати”). Різноманітність змісту і форм лірики. Стилізація народних пісень. Глибина філософських узагальнень у медитативній ліриці цього періоду. Засудження тиранії і абсолютизму в поемі “Царі” (“Старенька сестро Аполлона...”). Викриття панського свавілля у поемах “Княжна” і “Марина”. Образ стихійного бунтівника у поемі “Варнак”. Історичні поеми „Чернець” та „Іржавець”. Автобіографічні мотиви у ліриці цього періоду.

Тема 6. Творчість Т. Шевченка останніх років життя (1857 – 1861).

Триптих “Доля”, “Муза”, “Слава” – кредо поета-громадянина. Інакомовність у поемі “Неофіти”. Політична сатира поемі “Юродивий”. Використання біблійних тем і образів у поемі “Марія”. Поезія “Молитва”. Поєднання протилежних мотивів. Ідеї “єдиномислія” і “братолюбія”. Мрії Т.Шевченка про майбутнє (“Ісаія. Глава 35”). Інтимні поезії цього періоду (цикл “Ликері”). Художні особливості творів останнього періоду. Видання “Кобзаря” 1860 р.

Тема 7. Художні пошуки Т. Шевченка-прозаїка.

Сюжети й образи у прозових творах письменника: доля тогочасного кріпака-інтелігента (“Художник”, “Музыкант”), доля жінки (“Наймичка”, “Капітанша”), типи поміщиків (“Близнець”) та ін. Автобіографізм повістей, особливості художньої форми, мови і стилю. Російські повісті Т.Шевченка в оцінці тогочасної критики. Публіцистичний характер “Автобиографии”. “Журнал” (щоденник) Т. Шевченка як зразок мемуарно-публіцистичної прози.

Змістовий модуль 2: Творчість П. Куліша

Тема 1. Життєвий і творчий шлях, філософський світогляд, суспільно-політичні погляди П. Куліша.

Різномісність таланту П. Куліша (прозаїк, поет, драматург, літературний критик, публіцист, історик літератури, перекладач, фольклорист, редактор, видавець). Світоглядні засади творчості. Постійні пошуки „нових ідеалів, нових богів і нової віри” (І. Франко). П. Куліш і

„Кирило-Мефодіївське братство”. П. Куліш – перший український професійний літературний критик. Неординарність художнього світу письменника, значення його творчості в розширенні ідейно-тематичних і жанрових обріїв нової української літератури.

Тема 2. Ідейно-художні особливості лірики та драматургії П.Куліша.

Художній світ поетових збірок „Досвітки. Думи і поеми”, „Хуторна поезія”, „Дзвін”. Ліро-епічні поеми: джерела написання, європейський контекст, засоби характеротворення. Проблематика і художня своєрідність драматичних творів П.Куліша. Проблема національної та соціальної долі українського народу, його мови і культури у творчості П.Куліша, особливості їх втілення.

Тема 3. Історичний роман „Чорна рада” П.Куліша: джерела написання, жанрово-стильова своєрідність, проблематика, поетика.

Жанр історичного роману у доробку письменника. Джерела написання, історія видання „Чорної ради” (1845-1846, 1857). Сюжетно-композиційні особливості твору. Образна система роману „Чорна рада”. Стильові ознаки, художня мова роману. Т. Шевченко, І. Франко про „Чорну раду”. Ознаки вальтерскоттівського типу роману у творі. Сучасні оцінки роману.

Тема 4. Особливості „малої” прози письменника („Орися”, „Дівоче серце”, „Гордовита пара”)

Жанрово-стильові особливості „малої” прози П.Куліша. Ідейний зміст, художня своєрідність оповідання „Дівоче серце”. Композиційні, стильові ознаки оповідань „Орися”, „Гордовита пара”. Поетизація старосвітського патріархального побуту, гармонії людини і природи, любовної та родинної злагоди в оповіданні „Орися”. Фольклорна декоративність, елементи мелодраматизму та дидактичності в оповіданнях „Дівоче серце” і „Гордовита пара”.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема № 1. «Енеїда» І.Котляревського в контексті становлення нової української літератури.

Тема № 2. Проза Г. Квітки-Основ'яненка в руслі ідейно-художнього оновлення української літератури першої половини ХІХ ст.

Тема № 3. Розвиток жанру байки в новій українській літературі.

Тема № 4. Українська поезія доби романтизму.

Тема № 5. Нова українська драма (твори І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, М. Костомарова, Т. Шевченка).

Тема № 6. „Руська трійця” і становлення нової української літератури на західноукраїнських землях.

Тема № 7. Ранній період творчості Т. Шевченка (1837 – 1843).

Тема № 8. Творчість Т.Шевченка періоду „трьох літ” (1843 – 1847).

Тема № 9. Ідейно-художнє новаторство поем Т.Шевченка „Кавказ”, „Сон”, „Великий льох”, „Єретик”, послання „І мертвим, і живим...”.

Тема № 10. Поезія Т.Шевченка періоду заслання (1847 – 1857).

Тема № 11. Останній період творчості Т.Шевченка (1857 – 1861).

Тема № 12. Художні пошуки Т.Шевченка-прозаїка.

Тема № 13. Біблія в художньому світі Т. Шевченка.

Тема № 14. Історичний роман „Чорна рада” П.Куліша. Особливості „малої” прози автора („Орися”, „Дівоче серце”, „Гордовита пара”).

МОДУЛЬ № 1

Тема № 1

„Енеїда” І.Котляревського у контексті становлення нової української літератури

План

1. „Енеїда” – перший твір нової української літератури. Історія написання і видання твору.
2. Тема, ідея, жанрові особливості поеми.
3. Система образів-персонажів «Енеїди». Засоби характеротворення в поемі.
4. Природа сміху в „Енеїді” (традиції народної сміхової культури, дискусії стосовно природи сміху).
5. Літературознавці про творчий метод „Енеїди”. Традиції бароко в поемі (за статтю Вал. Шевчука). Нові інтерпретації поеми (праці Т. Гундорової, Н. Зборовської, В. Неборака, М. Ткачука та ін.)
6. Підсумки. Значення „Енеїди” в історії розвитку нової української літератури.

Література

1. Борзенко О. Сентиментальна «провінція»: Нова українська література на етапі становлення. – Х., 2006. – С. 66–145. Розділ II. Письменник «на перехресті»: (Іван Котляревський і особливості нового етапу літературного життя).
2. Гундорова Т. «Котляревщина»: колоніальний кітч // Гундорова Т. Кітч і література. Травестії. – К., 2008. – С. 92–122.
3. Житецький П. Етнографічний і поетичний реалізм в „Енеїді” Котляревського // Матеріали до вивчення історії української літератури: у 5 т. – К., 1961. – Т. 2.
4. Жулинський М. Міфологема „нового Риму”: Петрарка і Котляревський // Київ. – 2002. – № 9.
5. Коптілов В. І.П.Котляревський – реформатор українського віршування (рима і ритміка „Енеїди”) // Мовознавство. – 1998. – № 6.
6. Лімборський І. Творчість Івана Котляревського: Авторська індивідуальність, європейські паралелі, порівняльна поетика. – Черкаси, 2010.
7. Махінова А. Деконструкція імперського міфу („Енеїда” Вергілія та „Енеїда” І.Котляревського) // Слово і час. – 2001. – № 10.
8. Нахлік Є. Соціальний вимір пекла в „Енеїді” І.Котляревського: джерела та образна семантика // Слово і час. – 2011. – № 9.
9. Неборак В. Перечитана «Енеїда»: Спроба сенсового прочитання «Енеїди» І.Котляревського на тлі зіставлення її з «Енеїдою» Вергілія. – Львів, 2001.

10. Павлишин М. Риторика і політика в «Енеїді» Котляревського // Сучасність. – 1994. – № 4. – С. 159–168.
11. Сверстюк Є. Іван Котляревський сміється // Сверстюк Є. На святі надій. – К., 1999. – С. 253–282.
12. Сивокінь Г. І. Котляревський на тлі сучасної йому європейської думки // Дивослово. – 2003. – № 12.
13. Ставицький Ф. Коментар до „Енеїди” Івана Котляревського та його історія // Котляревський І. Енеїда. – К., 1989.
14. Ткачук М. Естетична концепція людини в „Енеїді” Івана Котляревського. – К., 1995.
15. Ткачук М. Творчість Івана Котляревського: антропологічний та естетичний дискурси. – Суми, 2009. – 215 с.
16. Шевчук В. „Енеїда” Івана Котляревського в системі літератури українського бароко // Дивослово. – 1998. – № 2, 3.
17. Яценко М. Т. Іван Котляревський (1769–1838) // Історія української літератури ХІХ століття: У 3 кн. – К., 1995. – Кн. 1: Перші десятиріччя ХІХ ст. – С. 68–90.
18. Яценко М. На рубежі літературних епох: „Енеїда” Котляревського і художній прогрес в українській літературі. – К., 1977.
19. Яценко Т. Філософсько-освітній концепт В. Шевчука щодо вивчення в школі «Енеїди» І. Котляревського в системі літератури українського бароко // Волинь-Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – 2010. – № 20. – С. 65—72.

Тексти для прочитання:

❖ **«Енеїда» І. Котляревського.**

Тема № 2

Проза Г. Квітки-Основ'яненка у руслі ідейно-художнього оновлення української літератури І половини ХІХ ст.

План

1. Г.Квітка-Основ'яненко – зачинатель нової української прози. Причини звернення автора до творення прози українською мовою.
2. Загальна характеристика бурлескно-реалістичних творів письменника (проблематика і поетика).
3. Ідейно-художні особливості оповідання „Салдацький патрет”.
4. Повість „Конотопська відьма”: сатирична спрямованість, особливості характеротворення.
5. Сентименталізм як ознака стилю повістей „Маруся” і „Сердешна Оксана”.
6. Художній вияв „філософії серця” в повісті „Щира любов”.
7. Значення прозової спадщини Г.Квітки-Основ'яненка в історії розвитку нової української літератури.

Література

1. Білецький О. Українська проза першої половини ХІХ ст. (від Г.Квітки до прози „Основи”) // Білецький О. Збір. праць: У 5 т. – К., 1965. – Т.2.
2. Буторіна Н. Національні мотиви у творчості Г.Квітки-Основ'яненка // Слово і час. – 2005. – № 6.
3. Вільна Я. Історико-літературний феномен критичної інтерпретації творчості Г.Квітки-Основ'яненка: Монографія. – К., 2005.
4. Гончар О. „Конотопська відьма”: сучасне прочитання // Слово і час. – 2008. – № 5. – С.34-40.
5. Горболіс Л. Народньо-національні характери у творах Г.Квітки-Основ'яненка // Березіль. – 1994. – № 9-10.
6. Дорошкевич О. К. Г. Ф. Квітка-Основ'яненко // Реалізм і народність української літератури ХІХ ст. / О. Дорошкевич. – К. : Наукова думка, 1986. – С. 11-26.
7. Задорожна Л. Філософський концепт „Салдацького патрета” Г.Квітки-Основ'яненка // Українська мова та література. – 1998. – № 18.
8. Зеров М. Григорій Квітка-Основ'яненко // Зеров М. Твори: У 2 т. – К., 1990. – Т.2.
9. Зубков С. Григорій Квітка-Основ'яненко. Життя і творчість. – К., 1978.
10. Кириченко Ю. С. Автор, оповідач, читач у структурі художньої прози Г. Квітки-Основ'яненка [Текст] автореферат дис канд.філол.наук: 10.01.01 / Ю. С. Кириченко; Харк.нац.ун-т ім. В.Н. Каразіна. –Х.: Б.в., 2012. – 20 с.
11. Ковалець Л. Про Квітчину „Сердешну Оксану” і не лише про неї // Дивослово. – 1998. – № 5.
12. Лімборський І. Сентименталізм в українській літературі. – К., 1996.
13. Лімборський І. До глибин людської душі (Становлення художнього психологізму в українській літературі) // Слово і час. – 1997. – № 9.
14. Лімборський І. Творчість Григорія Квітки-Основ'яненка: Генеза художньої свідомості, європейський контекст, поезика / І.В. Лімборський. – Черкаси: Брама Україна, 2007. – 107 с.
15. Нахлік Є. Преромантична художня проза. Риси романтизму в прозі Г. Квітки-Основ'яненка // Нахлік Є. Українська романтична проза 20-60-х рр. 19 ст. – К.: Наукова думка, 1988. – С. 27-67.
16. Пономаренко О. Християнський аспект твору Г.Квітки-Основ'яненка „Маруся” // Дивослово. – 2007. – № 8.
17. Трофименко В. Літературно-естетичні погляди Г. Квітки-Основ'яненка в контексті європейського просвітництва // Слово і час. – 1997. – № 9. – С.36-40.
18. Трофименко В. Творчість Г.Ф. Квітки-Основ'яненка і західноєвропейська просвітительська естетика. – Суми, 2000.
19. Турчин М. Філософська повість на Україні (Нетрадиційний погляд на повість «Маруся» Г. Квітки-Основ'яненка) // Українська мова і література в школі. – 1993. – № 11. – С.46-50.
20. Ушкалов Л. Григорій Квітка-Основ'яненко. – Х.: Фоліо, 2012. – 120 с.

21. Ятищук О. Побут та звичаї українського народу в творчості Г.Ф. Квітки-Основ'яненка: автореферат дисканд.іст.наук: 07.00.05. – Львів., 2009. – 18 с.

Тексти для прочитання:

- ❖ **Г. Квітка-Основ'яненко:** „Маруся”, „Сердешна Оксана”, „Щира любов”, „Салдацький патрет”, „Конотопська відьма”.

Тема № 3

Розвиток жанру байки в українській літературі першої половини XIX ст.

План

1. Жанр байки у світовій літературній традиції.
2. Особливості жанру байки в українській літературі. Жанрові різновиди байки.
3. Тематичне багатство і художня своєрідність байок П. Гулака-Артемівського.
4. Новаторство байкарської спадщини Є. Гребінки.
5. Байкарський доробок Л. Боровиковського.
6. Підсумки.

Література

1. Аврахов Т. Класик нової української літератури (До 200-річчя з дня народження П.П.Гулака-Артемівського) // Українська мова і література в школі. – 1990. – № 1.
2. Бовсунівська Т. Українська бурлескно-травестійна література першої половини XIX ст. (в аспекті функціонування комічного). – К., 2006. – С.95-103, 136-150.
3. Деркач Б. П.П.Гулак-Артемівський // Гулак-Артемівський П. Поезії. – К., 1989.
4. Деркач Б. А.Крилов і розвиток жанру байки в українській дожовтневій літературі. – К., 1977.
5. Деркач Б., Косяченко В. Жанр байки в українській літературі // Українська байка. – К., 1983. – С.3-27.
6. Дмитренко Т. Функції комічного в українській байці початку XIX ст. // Радянське літературознавство. – 1987. – № 12.
7. Задорожна Л. Євген Гребінка: Літературна постать. – К., 2000.
8. Зеров М. Аполлог в українській літературі XIX – XX вв. // Зеров М. Українське письменство. – К., 2003. – С.918-946.
9. Зеров М. Нове українське письменство // Зеров М. Українське письменство. – К., 2003. – С.54-67, 80-91.
10. Зубков С. Байкар і поет Є.Гребінка // Гребінка Є. Байки. Поезії. – К., 1990.
11. Крижанівський С., Ротач П. Визначний представник українського романтизму // Боровиковський Л. Повне зібрання творів. – К., 1967. – С.5-17, 33-40.

12. Куценко Л. Байка П.Гулака-Артемовського „Пан та Собака” (Національне в соціальному змісті) // Дивослово. – 2003. – № 8.
13. Нахлік Є. «З'єдналась правда із брехнею... під іменем приказки...» // Слово і час. – 1994. – №8. – С.15-19.
14. Хропко П. Біля джерел української реалістичної поезії (10 – 40-ві роки XIX ст.). – К., 1972.
15. Українська байка. – К., 1983.

Тексти для прочитання:

- ❖ **П. Гулак-Артемовський:** „Пан та Собака”, будь-яка байка на вибір („Солопій та Хівря, або горох при дорозі”, „Тюхтій та Чванько”, „Цікавий і Мовчун”, „Лікар і Здоров'я”).
- ❖ **Є. Гребінка:** байки „Ведмежий суд”, „Будяк да Коноплиночка”, „Ячмінь”, „Мірошник”.
- ❖ **Л. Боровиковський:** байки „Суд”, „Багатий, бідний”, „Моя байка”, „Жіночий язичок”, „Свій дім – своя воля”.

Тема № 4

Український романтизм як естетичне явище.

План

1. Романтизм як явище світового літературного процесу.
2. Національні особливості українського романтизму, його жанрове багатство, тематично-стильові течії.
3. Харківська школа романтиків.
4. Художня своєрідність та ідейний зміст романтичної лірики Л. Боровиковського.
5. Ідейно-стильові особливості поезії А.Метлинського та М. Костомарова.
6. Художній світ лірики В. Забіли та М. Петренка.
7. Підсумки.

Література

1. Айзеншток І. Українські поети-романтики // Українські поети-романтики 20–40-х років XIX ст. – К., 1986.
2. Арендаренко І. По дорозі й назустріч. Англійська та українська романтичні поезії: порівняльна типологія і поетика. – К., 2004.
3. Бовсунівська Т. Двійництво в українському романтизмі // Всесвіт. – 1997. – № 5-6. – С.170-177.
4. Бовсунівська Т. Категорія серця в теорії українського романтизму // Сучасність. – 1995. – № 10. – С.90-98.
5. Бовсунівська Т. Тема мовчазного пророка в українському романтизмі // Дивослово. – 1997. – № 3. – С.3-8.
6. Бовсунівська Т. Феномен українського романтизму. – К., 1998.
7. Віктор Забіла — поет-романтик: До 200-ліття від дня народження. — Ніжин, 2009.

8. Генік-Березовська З. Історичний елемент в українській романтичній літературі // Генік-Березовська З. Грані культури. Бароко, романтизм, модернізм. – К., 2000. – С.96-112.
9. Гончар О. Зачарований небом. Романтичний світ М.Петренка – поета ХІХ ст. // Слово і час. – 1997. – № 11-12.
10. Дах М. Поетика балади // Слово і час. – 1998. – №12. – С.45-48.
11. Зеров М. Три пори українського романтизму // Зеров М. Твори: У 2 т. – К., 1990. – Т.2.
12. Єременко О. Українська балада ХІХ століття (історія жанру). – Суми, 2004.
13. Камінчук О. Поетика української романтичної лірики: Проблеми просторової організації поетичного тексту. – К., 1998.
14. Комаринець Т. Ідейно-естетичні основи українського романтизму : проблема національного й інтернаціонального / Теофіль Комаринець. – Л. : Вища школа, 1983. – 223 с.
15. Крижанівський С. Амвросій Могила та Ієремія Галка // Могила Амвросій. Галка Ієремія. Поезії. – К., 1970.
16. Крижанівський С. Віктор Забіла, поет і літературний герой // Київська старовина. – 1993. – № 6.
17. Крижанівський С. Михайло Петренко: вчора, сьогодні, завтра // Слово і час. – 1993. – № 11.
18. Новик О. Традиція використання барокового мотиву гріха й покари у творчості українських поетів-романтиків // Слово і час. – 2008. – № 2.
19. Пільгук І. Початки романтизму в українській літературі і творчість М.Костомарова // Пільгук І. У пошуках художньої правди. – К., 1969.
20. Пінчук Ю. Микола Іванович Костомаров. – К., 1992.
21. Свириденко О. Романтична парадигма творчої діяльності Амвросія Метлинського: дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Свириденко Оксана Михайлівна. – ПереяславХмельницький, 2002. – 192 с.
22. Франко І. Дещо про „Марусю” Л.Боровиковського та її основу // Франко І. Зібр. творів: у 50 т. – К., 1982. – Т. 37.
23. Франко І. Поезії Віктора Забіли // Франко І. Зібр. творів: у 50 т. – К., 1982. – Т. 37.
24. Шерех Ю. Інший романтик, інший романтизм // Шерех Ю. Третя сторожа. – К., 1993. – С.32-47.
25. Яценко М. Українська романтична поезія 20-60-х рр. ХІХ ст. // Українські поети-романтики. Поетичні твори. – К.: Наукова думка, 1987.
26. Яценко М. Романтизм як художній напрям в українській літературі // Укр. мова і літ. в школі. – 1988. – № 10. – С. 28–36.
27. Українські поети-романтики. Поетичні твори. – К., 1987.
28. Яблонська Л. Романтизм як спосіб осмислення держави та нації у політико-правових концепціях мислителів Німеччини ХVІІІ–ХІХ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : 23.00.01 / Л.В.Яблонська. – Львів, 2002. – 20 с.

Тексти для прочитання:

- ❖ **Є. Гребінка:** „Човен”, „Чорние очи”.
- ❖ **Л. Боровиковський:** „Маруся”, „Бандурист”.
- ❖ **В. Забіла:** „Гуде вітер вельми в полі”, „Повз двір, де мила живе”, „Човник”, „Соловей”.
- ❖ **М.Петренко:** „Думи мої”, „Небо” („Дивлюсь я на небо...”).
- ❖ **А.Метлинський:** „Смерть бандуриста”, „Рідна мова”, „Що діється на небесах...”.
- ❖ **М.Костомаров:** „Спить Україна та руїни”, „Соловейко”, балади „Явір, тополя і береза”, „Наталя”.

Тема № 5**Нова українська драма****План**

1. Новаторство драматургії **І. Котляревського**:
 - а) жанрові особливості і характер конфлікту в п'єсах „Наталка Полтавка”;
 - б) стильовий синкретизм „Наталки Полтавки” (рисни класицизму, сентименталізму, просвітницького реалізму; дискусії про творчий метод твору);
 - в) образи-персонажі в п'єсі та засоби їх характеротворення.
2. **Г. Квітка-Основ'яненко**-драматург. Жанрові особливості, тема, ідея комедії „Сватання на Гончарівці”, образна система твору.
3. Драматичні твори **М. Костомарова** – перші зразки історико-романтичної драматургії у новій українській літературі. Ідейно-художні особливості драм «Переяславська ніч» та «Кремуцій Корд».
4. Драма «Назар Стодоля» **Т. Шевченка** в контексті розвитку української драматургії ХІХ століття.
5. Підсумки.

Література

1. Гончар О. Природа художнього конфлікту в комедії Г.Квітки-Основ'яненка „Сватання на Гончарівці” // Дивослово. – 2003. – № 11.
2. Зеров М. Драматичні твори Котляревського // Зеров М. Твори: У 2 т. – К., 1990. – Т.2 або у виданні: Зеров М. Українське письменство. – К., 2003.
3. Івашків В. Українська романтична драма 30–80-х років ХІХ ст. – К., 1990.
4. Козачок Я. Українська ідея: з вузької стежки на широку дорогу (Художня і науково-публіцистична творчість М. Костомарова): Монографія. – К., 2004.

5. Луцький Ю. Драматургія Г.Ф. Квітки-Основ'яненка і театр. – К., 1978.
6. Мороз З. Від шкільної драми до комедії: Дослідження. – К., 2004.
7. Мороз Л. Драматургія // Історія української літератури XIX століття: У 2 кн. / За ред. М.Жулинського. – К., 2005. – Кн.1. – С. 595-616.
8. Назар М. Пісня в драмі-опері І.Котляревського «Наталка Полтавка» // Дивослово. – 1996. – № 9. – С.46-48.
9. Нахлік Є. Творчість Івана Котляревського. – Львів, 1994.
10. Сарапин В. «...По-нашому і про нас писати...»: «Наталка Полтавка» Івана Котляревського як національна художня опозиція до водевілю «Казак-стихотворец» Олександра Шаховського // Рідний край: Альманах Полтавського державного педагогічного університету. – Полтава, 2009. – № 2 (21). – С. 124–133.
11. Сарапин В. «Вне Полтавы не могу...»: Топос міста у творчості Івана Котляревського // Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство. – Бердянськ, 2010. – Вип. XXIII. – Част. 1. – С. 14–25.
12. Смілянська В. Літературна творчість Миколи Костомарова // Костомаров М. Твори: У 2 т. – К., 1990. – Т.1.
13. Сулима М. „Наталка Полтавка” й українська драматургія XVII – XVIII ст. // Київська старовина. – 1998. – № 5.
14. Хропко П. Українська драматургія першої половини XIX ст. – К., 1972.
15. Шевченко Т. Повне зібрання творів: У 12 т. – К., 2001-2003. – Т.1. Тексти Т.Шевченка, примітки до творів на сайті: <http://izbornyk.org.ua>
16. Яценко М. Минуле проростає в сучасність (Драматургія Миколи Костомарова) // Слово і час. – 1992. – № 5.
17. Яценко М. Микола Костомаров // Історія української літературної критики. Дожовтневий період. – К., 1988.

Тексти для прочитання:

- ❖ **І. Котляревський:** „Наталка Полтавка”, „Москаль-чарівник”.
- ❖ **Г. Квітка-Основ'яненко:** „Сватання на Гончарівці”.
- ❖ **М.Костомаров:** «Переяславська ніч» і «Кремуцій Корд».
- ❖ **Т.Шевченко:** «Назар Стодоля».

Тема № 6

„Руська трійця” в історії суспільно-політичного руху і культурно-літературного життя України

План

1. Основні напрями діяльності угруповання „Руська трійця”.
2. Композиція, ідейний зміст альманаху „Русалка Дністровая”. Значення альманаху для становлення нової української літератури в Західній Україні.
3. Художній світ лірики М. Шашкевича.

4. „Олена” М.Шашкевича як новаторське явище західноукраїнської романтичної прози.
5. Багатогранність творчої діяльності Я.Головацького. Ідейно-стильові особливості лірики поета.
6. Жанр балади у творчості І.Вагилевича.
7. Значення діяльності „Руської Трійці” у становленні та розвитку нової української літератури в Західній Україні.

Література

1. Єременко О. Модифікації балади в доробку М.Шашкевича // Дивослово. – 2000. – № 1.
2. Зеров М. Галицьке літературне відродження // Зеров М. Твори: У 2 т. – К., 1990. – Т.2.
3. Кирчів Р. Етнографічно-фольклористична діяльність „Руської трійці”. – К., 1990.
4. Наєнко М. Романтична епоха і друге відродження. Романтизм: [Львівська романтика (Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич, Яків Головацький, Микола Устиянович)] / М. Наєнко // Художня література України. Від міфів до модерної реальності. – К.: Просвіта, 2008. – С. 248 – 255.
5. Нахлік Є. Поетичний світ Шашкевича-романтика // Радянське літературознавство. – 1984. – № 8.
6. Нахлік Є. Українська романтична проза 20–60-х років XIX ст. – К., 1988.
7. Петраш О. „Руська трійця”: М.Шашкевич. Життя, творчість і громадсько-культурна діяльність. – К., 1969.
8. „Русалка Дністрова”. Документи і матеріали. – К., 1989.
9. „Руська трійця” в історії суспільно-політичного руху й культури України. – К., 1987.
10. Ткачук М. Лірика Маркіяна Шашкевича. – Тернопіль, 1999.
11. Шалата М. Маркіян Шашкевич. Життя, творчість і громадсько-культурна діяльність. – К., 1969.
12. Шалата М. Іван Вагилевич (До 180-річчя з дня народження) // Українська мова і література в школі. – 1991. – № 9.
13. Шашкевичіана: Маркіян Шашкевич в історії української культури. – Тернопіль, 1995.

Тексти для прочитання:

- ❖ **М.Шашкевич:** „Слово до чителєй руського язика”, новела-казка „Олена”.
- ❖ **І.Вагилевич:** „Мадей”, „Жулин і Калина”.
- ❖ **Я.Головацький:** „Два віночки”, „Весна”.

МОДУЛЬ № 2

Тема № 7

Рання творчість Т.Шевченка

План

1. Ранній період творчості Т. Шевченка: основні мотиви, жанрово-стильова своєрідність (загальна характеристика).
2. Жанр балади у ранній поезії Т. Шевченка („Причинна”, „Утоплена”, „Тополя”).
3. Концепція образу Перебенді в однойменному творі поета.
4. Історична тема в поемах Т.Шевченка „Тарасова ніч”, „Гамалія”, „Іван Підкова”. Романтична концепція героя у поемах.
5. Поема „Гайдамаки”:
 - а) джерела написання, ідейний зміст, проблематика;
 - б) сюжетно-композиційні особливості;
 - в) образна система твору;
 - г) художні особливості поеми.
6. Художній світ поеми „Катерина”.

Література

1. Астафьев О. Гонта: дві концепції літературного образу // Дивослово. – 2000. – № 9.
2. Барабаш Юрій Тарас Шевченко: імператив України: історіо- й націософська парадигма. – К., 2004. – 181 с.
3. Бовсунівська Тетяна Шевченко і концепція войовничого романтизму // Дивослово. – 2011. – № 3. – С. 58 – 63.
4. Бойко Ю. Творчість Тараса Шевченка на тлі західноєвропейської літератури // Бойко Ю. Вибрані праці. – К., 1992.
5. Гнатюк М. Поема Т.Шевченка „Гайдамаки”. – К., 1963.
6. Голуненко О. Романтичні образи раннього Шевченка (поема «Гайдамаки») // Українська мова і література в школі. – 1991. – № 4. – С. 21 – 24.
7. Дзира Я. Запорожці вміли панувати: невідомі джерела Шевченкової поеми „Іван Підкова” // Молодь України. – 1996. – 23 травня.
8. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка. – К. :АТ «Обереги», 1994. – 456 с.
9. Клочек Г. Поезія Тараса Шевченка: сучасна інтерпретація. – К., 1998.
10. Клочек Г. Д. Поетика візуальності Тараса Шевченка. – К., 2013. – 256 с.
11. Маланюк Є. Ранній Шевченко // Маланюк Є. Книга спостережень. – К., 1995.

12. Нахлік Є. Із спостережень над поемою «Гайдамаки» // Слово і час. – 1998. – № 6. – С. 10 – 13.
13. Скоць А. До проблеми періодизації творчості Тараса Шевченка // Дивослово. – 2006. – № 3. – С. 58–62.
14. Ткачук М. Наративна оптика поеми Тараса Шевченка „Катерина” // Слово і час. – 2009. – № 3.
15. Франко І. Переднє слово: До видання „Перебенді” Т.Г.Шевченка, Львів, 1889 // Франко І. Збір. тв.: у 50 т. – Т.27. – С.285-307.
16. Яременко В. Була колись Гетьманщина: Шевченкова поема „Тарасова ніч” // Сучасність. – 1993. – № 4.
17. Яременко Василь. До проблеми історіософії Тараса Шевченка: методологічні підходи // Слово і час. – 2007. – № 3 – С. 19–27.
18. Шевченко Т. Повне зібрання творів: у 12 т. – К., 2001-2003. – Т.1. Тексти Т.Шевченка, примітки до творів раннього періоду на сайті: <http://izbornyk.org.ua>

Тексти для прочитання:

❖ Т.Шевченко:

„Причинна”, „Тополя”, „Утоплена”, „Тяжко-важко в світі жити...”, „Нащо мені чорні брови...”, „На вічну пам'ять Котляревському”, „До Основ'яненка”, поеми „Тарасова ніч”, „Іван Підкова”, „Гамалія”, „Гайдамаки”; „Перебендя”, „Думи мої, думи мої...”, „Катерина”.

Тема № 8

Творчість Т.Шевченка періоду „трьох літ”

План

1. Загальна характеристика другого періоду творчості Т.Шевченка.
2. Оцінка національної історії у поезіях „Розрита могила”, „Чигирине, Чигирине...”, „Холодний Яр”, „Стоїть в селі Суботові...”.
3. Відображення національно-визвольної боротьби чеського народу в історичній поемі „Єретик”.
4. Образ жінки-матері у поемі Т.Шевченка „Наймичка”. І.Франко про поему.
5. Висновки.

Література

1. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка. – К., 1994.
2. Клочек Г. Поезія Тараса Шевченка: сучасна інтерпретація. – К., 1998.
3. Кодак М. Поема Тарса Шевченка „Єретик” // Слово і час. – 2004. – № 4.
4. Коцюбинська М. Етюди про поезію Шевченка: літературно-критичний нарис. – К., 1990.
5. Моклиця М. Покритка в творчості Шевченка (Психоаналітична інтерпретація) // Слово і час. – 2000. – № 3. – С. 8 – 12.

6. Скоць А. Поема Т.Шевченка „Наймичка” // Дивослово. – 1994. – №3.
7. Чамата Н. Жанрово-композиційна організація вірша Т.Шевченка „Три літа” // Слово і час. – 2011. – № 9.
8. Шевчук В. „Святий Чигирин”. Бачення української історії в поезії Тараса Шевченка // Шевчук В. Persone verbum (Слово і постасне). – К., 2002.
9. Яременко В. Тарас Шевченко та Кирило-Мефодіївське братство: долання стереотипів // Київ. старовина . – 2007. – № 2. – С. 59–77.
10. Яровий О. Ідея всеслов'янської взаємності на українському ґрунті: концепція Я. Коллара в осмисленні Т. Шевченка // Слово і час. – 1999. – № 1.
11. Шевченко Т. Повне зібрання творів: у 12 т. – К., 2001-2003. – Т.1. Тексти Шевченка, примітки до творів другого періоду на сайті: <http://izbornyk.org.ua>

Тексти для прочитання:

❖ **Т.Шевченко:**

„Три літа”, „Розрита могила”, „Чигирине, Чигирине...”, „Гоголю”, „Наймичка”; „Заповіт”, „Стоїть в селі Суботіві...”, „Холодний Яр”, „За що ми любимо Богдана?..”.

Тема 9

Ідейно-художнє новаторство поем „Кавказ”, „Сон”, „І мертвим, і живим...”, „Великий льох”

План

1. Характер сюжету і композиції поеми „Сон”. І.Франко про поему. Роль іронії, гротеску, сатири у творі.
2. Образна система поеми „Сон” і засоби її моделювання (образи оповідача, „царя волі”, землячка, царя, цариці, імперії; статус „відсутнього персонажа” – Полуботка та ін.).
3. Ідейний зміст та жанрова своєрідність поеми „Кавказ”. Образи-символи у творі. Художня мова поеми.
4. Жанрово-стильові особливості поеми „І мертвим, і живим...”. Філософський зміст поеми, її актуальність.
5. Особливості композиції та стилю поеми „Великий льох”.
6. Висновки.

Література

1. Барабаш Ю. Поема-містерія Тараса Шевченка „Великий льох” // Дивослово. – 2001. – № 4, 5.
2. Бородін В. Автор-оповідач у поемі Т.Шевченка „Сон” // Українська мова і література в школі. – 1987. – № 12.
3. Грабович Г. Шевченко як міфотворець: Семантика символів у творчості поета. – К., 1991.
4. Дзюба І. „Застукали сердешну волю...”: Шевченків „Кавказ” на тлі непроминального минулого // Сучасність. – 1995. – № 3-4.

5. Забужко О. Шевченків міф України: Спроба філософського аналізу. – К. : Факт, 1997. – 194 с.
6. Задорожна С. Свобода людини як філософська основа поеми Шевченка „Сон”. Аксіологічний і онтологічний аспекти // Інтеграція позитиву в творчості Шевченка. – К., 2002.
7. Заславський І. Шевченків „Кавказ” як художній феномен // Дивослово. – 2000. – № 2.
8. Клочек Г. Поезія Тараса Шевченка: сучасна інтерпретація. – К., 1998.
9. Коцюбинська М. Х. Етюди про поезику Шевченка : Літ.-критич. нарис. / М. Х. Коцюбинська. – К. : Рад. письменник, 1990.– 272 с.
10. Лисюк Н. Фольклорне підґрунтя поеми-комедії Тарса Шевченка „Сон” // Слово і час. – 2004. – № 4.
11. Марко В. Поема Т.Шевченка „І мертвим, і живим...”: Концептуально-стильовий аналіз // Дивослово. – 1997. – № 5-6.
12. Франко І. Темне царство // Франко І. Збір. творів: у 50 т. – К., 1980. – Т.26.
13. Черненко О. Історичне тло створення поеми „Кавказ” // Дивослово. – 2008. – № 3.
14. Яременко Василь Шевченкова поема «Сон (Комедія)» в аспекті христологічного та історіософського прочитання // Дивослово. – 2013. – № 3. – С. 17–22.
15. Шевченко Т. Повне зібрання творів: у 12 т. – К., 2001-2003. – Т.1. Тексти Шевченка, примітки до творів другого періоду на сайті: <http://izbornyk.org.ua>

Тексти для прочитання:

❖ **Т.Шевченко:**

„Сон („У всякого своя доля...”), „Кавказ”, „Великий льох”, „І мертвим, і живим...”.

Тема № 10

Поезія Т. Шевченка періоду заслання

План

1. Основні мотиви, жанрова та стильова своєрідність „невольничої” лірики Т.Шевченка.
2. Ідейно-художнє новаторство циклу „В казематі”.
3. Тема жіночої долі у поемах „Княжна”, „Марина”.
4. Ідейний зміст, композиція, образна система поеми „Москалева криниця”. Відмінність образно-стильової системи двох редакцій твору (1847; 1857). Сучасне прочитання поеми.
5. Історична тема у поемах „Іржавець”, „Чернець”. Художня інтерпретація образу Палія у ліриці поетів-романтиків („Палій” Л. Боровиковського, „Палій” В. Забіли) та Шевченковій поемі „Чернець”.

6. Лірика періоду заслання як новий етап художньої творчості Т. Шевченка.

Література

1. Барабаш Ю. „Людей і Господа любить” (Любов як ментальною поетична константа творчості Т.Шевченка) // Слово і час. – 2007. – № 3.
2. Возняк Н. Семен Палій у фольклорі та в поемі Тараса Шевченка „Палій” // Дивослово. – 2001. – № 5.
3. Івакін Ю. Поезія Т.Шевченка періоду заслання. – К., 1984.
4. Клочек Г. Поезія Тараса Шевченка: сучасна інтерпретація. – К., 1998.
5. Коцюбинська М. Етюди про поезику Шевченка. – К., 1990.
6. Лепкий Б. Про життя і твори Тараса Шевченка. – К., 1994.
7. Мовчанюк В. Медитативна лірика Т.Шевченка. – К., 1993.
8. Плющ Л. Екзод Т.Шевченка: Навколо „Москалевої криниці”. – К., 2001.
9. Розумний Я. „Москалева криниця” примруженим оком // Слово і час. – 1991. – № 1.
10. Ткаченко О. Шевченкові елегії часів неволі // Слово і час. – 2002. – № 3.
11. Яременко В. Історична основа поеми Т.Г.Шевченка „Чернець” // Українська мова і література в школі. – 1990. – № 3
12. Шевченко Т. Повне зібрання творів: у 12 т. – К., 2001-2003. – Т.1. Тексти Шевченка, примітки до творів на сайті: <http://izbornyk.org.ua>

Тексти для прочитання:

❖ Т.Шевченко:

цикл „В казематі”, поеми „Княжна”, „Марина”, „Чернець”, „Іржавець”, „Варнак”, „Москалева криниця”; „Сон (Гори мої високі...)”, „Полякам”, „Один у другого питаєм”, „А нумо знову віршувать”, „П.С.”, „І виріс я на чужині”, „У тієї Катерини...”, „І широку долину...”, „Заступила чорна хмара”, „Лічу в неволі дні і ночі...”.

Тема № 11.

Останній період творчості Т. Шевченка (1857-1861)

План

1. Творчість останніх років життя (основні мотиви, образні доміанти, художні особливості).
2. Ліричний триптих „Доля”, „Муза”, „Слава”: ідейно-художні особливості, поезика.
3. Філософські візії Шевченка у поезіях „Я не нездужаю, нівроку...”, „І Архімед, і Галілей...”, „Минули літа молодії...”, „Чи не покинуть нам, небого?..”.

4. Ідейно-стильові параметри та образний світ поем „Неофіти” та „Юродивий”.
5. Висновки.

Література

1. Бондар Л. Шевченкові присвяти // Слово і час. – 2009. – № 3.
2. Генералюк Л. Код образотворчого мистецтва у слові Шевченка: колористика // Слово і час. – 2013. – № 2. – С. 3–13.
3. Коцюбинська М. Етюди про поезику Шевченка. – К., 1990.
4. Лепкий Б. Про життя і твори Тараса Шевченка. – К., 1994.
5. Марко В. Наближення до Шевченка (Аналітичні етюди) // Дивослово. – 2012. – № 5 (662). – С. 44 – 48.
6. Наливайко Д. Стиль поезії Шевченка // Слово і час. – 2007. – № № 1, 2.
7. Ненадкевич Є. Творчість Т.Г.Шевченка після заслання (1857-1858). – К., 1956.
8. Пахаренко В. Генеза Шевченкової етики // Дивослово. – 2013. – № 5. – С. 36–39.
9. Пастух Т. Останнє поетичне слово Шевченка // Слово і час. – 2004. – № 3.
10. Пастух Т. Чари «вишневого садка» Т. Шевченка // Дивослово. – 1999. – № 9. – С. 14 – 16.
11. Харчук Р. Поетичний краєвид Тараса Шевченка: значення і сенс // Слово і час. – 2013. – № 1. – С. 46–52.
12. Шевченко Т. Повне зібрання творів: у 12 т. – К., 2001-2003. – Т.1. Тексти Шевченка, примітки до творів на сайті: <http://izbornyk.org.ua>

Тексти для прочитання:

❖ Т.Шевченко:

поєми „Неофіти”, „Марія”, „Юродивий”, триптих „Доля”, „Муза”, „Слава”; „Сон (На панщині пшеницю жала...”, „Я не нездужаю, нівроку...”, „Марку Вовчку”, „Якби то ти, Богдане п'яний”, „Світе ясний! Світе тихий!..”, „І Архімед, і Галілей...”, „О люди! Люди небораки...”, „Чи не покинуть нам, небого?..”.

Тема № 12

Художні пошуки Т.Шевченка-прозаїка

План

1. Проза Т.Шевченка у контексті його творчого доробку (тематика, проблематика, жанрово-стильові особливості).
2. Повість „Художник”: ідейний зміст, композиція, особливості нарації.
3. Образна система повісті „Художник”. Роль оповідача у творі.
4. Концепція талановитої особистості у повісті „Музикант”.
5. Система образів-персонажів повісті „Музикант”.
6. Підсумки.

Література

1. Александрова Г. „Портрет” Миколи Гоголя і „Художник” Т.Шевченка: загадка таланту і мистецтва // Дивослово. – 2006. – № 3.
2. Білецький О. Російська проза Т. Г. Шевченка / Білецький О. Зібр. праць: У 5-ти т. – К., 1965. – Т.2.
3. Боронь Олександр. Композиція повістей Тараса Шевченка / Олександр Боронь // Слово і час. – 2013. – № 3. – С. 25–34.
4. Боронь О. Поетика повісті Т.Шевченка „Музикант” // Слово і час. – 2010. – № 3.
5. Боронь О. Повісті Тараса Шевченка і романістика В.Скотта: контактні зв'язки і типологічні паралелі // Слово і час. – 2012. – №5.
6. Гетьман С. Традиції англійського роману виховання у прозі Т.Шевченка // Слово і час. – 2003. – № 7. – С. 4– 8.
7. Зеров М. Російські повісті Шевченка // Зеров М. Твори в 2 т. – К., 1990. – Т.2.
8. Смілянська В. Шевченкові повісті: український гумор у російському тексті // Слово і час. – 2003. – № 3. – С. 5 – 10.
9. Харчук Р. Проблема прототипу в творчості Тараса Шевченка // Дивослово. – 2006. – № 3.
10. Ципердюк І. Перед обличчям символів: Перечитуючи «Щоденник» Тараса Шевченка // Сучасність. – 2000. – № 5. – С. 13 – 17.
11. Шевченко Т. Музикант // Шевченко Т. Зібр.творів: у 6 т. – К., 2003. – Т.3. Драматичні твори. Повісті. – С.179-240 або на сайті: <http://izbornyk.org.ua>
12. Шевченко Т. Художник // Шевченко Т. Зібр.творів: у 6 т. – К., 2003. – Т.4. Повісті. – С.120-208 або на сайті: <http://izbornyk.org.ua>

Тексти для прочитання:

❖ **Т.Шевченко:**

повісті „Художник”, „Музикант”; „Журнал” (Щоденник).

Тема № 13

Біблія у художньому світі Т.Шевченка

План

1. Релігія як одне з джерел світогляду Т.Шевченка. Бог у сприйнятті поета.
2. Історико-культурний контекст циклу „Давидові псалми”.
3. Біблійні образи та мотиви у поезіях „Ісаія. Глава 35”, „Осія. Глава XIV”, „Подражаніє XI псалму”, „Подражаніє Іезекиїлю”.
4. Поема „Марія”: особливості переосмислення євангельського сюжету, поетика твору.
5. Підсумки.

Література

1. Бовсунівська Т. Молитва як літературний жанр: Роль Т. Шевченка в романтичному жанротворенні // Дивослово. – 2003. – № 7. – С. 3–8.

2. Грибан Г. В. Біблійні мотиви і пророцтво майбутнього утворчості Тараса Шевченка // Волинь-Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – Житомир, 2010. – № 21. – С. 36–41.
3. Даниленко І. Давидова арфа й Тарасова кобза: про „Давидові псалми” Т.Шевченка // Слово і час. – 2007. – № 5.
4. Дзюба І. Пророче слово: Студії про філософські погляди Т.Шевченка // Київ. – 1986. – № 3.
5. Домашовець В. Псалми Давидові в поетичних творах Т.Шевченка // Дивослово. – 1997. – № 3.
6. Євшан М. Релігія Шевченка // Євшан М. Критика; Літературознавство; Естетика. – К., 1998.
7. Кудрявцев М. «Не зрять Бога над собою...» (До проблеми історизму мислення Т. Шевченка у світі Євангельських істин) // Українська література в загальноосвітній школі. – 2001. – № 2. – С. 6 – 10.
8. Пахаренко Василь Генеза Шевченкової етики // Дивослово. – 2013. – № 5. – С. 36–39.
9. Плющ Л. Християнська філософія Т.Шевченка // Сучасність. – 1997. – № 3.
10. Росовецький С. Агіографія християнська в літературній творчості Шевченка // Темі і мотиви поезії Тараса Шевченка. – К. : Наукова думка, 2008. – С. 321–342.
11. Скоць А. Любов, біль, гнів поета: Тарас Шевченко „Осія. Глава XIV (Подражаніє)” // Дивослово. – 2004. – № 5.
12. Франко І. Шевченкова „Марія” // Франко І. Зібр.творів: у 50 т. – К., 1981. – Т.30.
13. Яременко В. „Як понесе з України...” (Непроминальна символіка Шевченкового „Заповіту”: Християнський та історіософський шари) // Сучасність. – 2002. – № 6.
14. Шевченко Т. Повне зібрання творів: у 12 т. – К., 2001-2003. – Т.1. Тексти Шевченка, примітки до творів на сайті: <http://izbornyk.org.ua>

Тексти для прочитання:

❖ **Т.Шевченко:**

цикл «Давидові псалми», „Марія”, „Ісаія. Глава 35”, „Осія. Глава XIV”, „Подражаніє XI псалму”, „Подражаніє Іезекиїлю”, „Молитва”.

Тема № 14.

**Історичний роман „Чорна рада” П.Куліша.
Особливості „малої” прози письменника
(„Ориця”, „Дівоче серце”, „Гордовита пара”)**

План

1. Різнобічність таланту П.Куліша. Світоглядні засади творчості.
2. Жанр історичного роману у доробку письменника. Джерела написання, історія видання „Чорної ради”.

3. Сюжетно-композиційні особливості твору. Вальтерскоттівська романна модель.
4. Образна система роману „Чорна рада”, засоби характеротворення.
5. Поетика романтизму в «Чорній раді».
6. Жанрові особливості, проблематика „малої” прози П.Куліша.
7. Ідейний зміст, художня своєрідність оповідання „Дівоче серце”.
8. Композиційні, стильові ознаки оповідань „Орися”, „Гордовита пара”.
9. Внесок П. Куліша у розвиток українського письменства ХІХ ст.

Література

1. Багрій Р. Шлях сера Вальтера Скотта на Україні: „Тарас Бульба” М.Гоголя і „Чорна рада” П.Куліша в світлі історичної романістики В.Скотта. – К., 1993.
2. Бетко І. Філософська поезія П.Куліша // Філософська і соціологічна думка. – 1994. – № 11-12. – С.110-120.
3. Вертій О. Народна поетична творчість і національно-культурне відродження України: Місце українського фольклору в культурологічній концепції П.Куліша // Народна творчість та етнографія. – 1994. – № 4. – С. 47-57.
4. Вороний М. Пантелеймон Куліш // Вороний М. Твори. – К., 1989.
5. Грушевський М. Біля джерел національно-культурного відродження України: етнопсихологічні та соціально-традиційні підоснови творчості П.Куліша // Народна творчість та етнографія. – 1997. – № 4. – С.8-28.
6. Гуляк А. Становлення українського історичного роману. – К., 1997.
7. Девдюк І. Англійська література у творчій діяльності П.Куліша (переклади, критичне сприйняття, творче засвоєння): Автореферат дис. канд. філол. наук. – К., 1999 (доступ до електронної версії на сайті: www.nbu.gov.ua)
8. Жулинський М. У праці каторжній, в трагічній самоті // Куліш П. Твори: У 2 т. – К., 1989. – Т.1.
9. Зеров М. Куліш: „Чорна рада” // Зеров М. Твори: У 2 т. – К., 1990. – Т.2.
10. Маланюк Є. В Кулішеву річницю // Дивослово. – 1994. – № 8. – С.22-25.
11. Нахлік Є. Апокаліпсис Пантелеймона Куліша // Вітчизна. – 1990. – № 10.
12. Нахлік Є. Пантелеймон Куліш: Особистість, письменник, мислитель: У 2 т. – К., 2007.
Т.1: Життя П.Куліша. – 461 с.
Т.2: Світогляд і творчість П.Куліша. – 462 с.

Тексти для прочитання:

- ❖ **П.Куліш:** „Чорна рада”, оповідання „Орися”, „Дівоче серце”, „Гордовита пара”

САМОСТІЙНА РОБОТА

Модуль № 1

- **Підготувати конспект указаних літературознавчих праць:**
 1. Яценко М. Українська романтична поезія 20–60-х рр. ХІХ ст. // Українські поети-романтики. – К., 1987 (вступна стаття).
 2. Лімборський І. Сентименталізм // Історія української літератури ХІХ ст.: У 2 кн. / За ред. М.Жулинського. – К., 2005. – Кн.1. – С.204-229.
- Опрацювати тематичні блоки про байкарську спадщину **П. Гулака-Артемовського**, **Л. Боровиковського**, **Є.Гребінки** (відповідні розділи про життя і байкарський доробок названих авторів із підручника „Історія української літератури ХІХ ст.” за ред. М.Жулинського, додаткових джерел; конспекти байок, вказаних у переліку художніх текстів), а також тематичний блок **„Життєвий шлях і творча доля О. Духновича”**.
- **Законспектувати художні тексти**, винесені на обов'язкове вивчення у першому модулі.

Модуль 2

- **Підготувати конспект таких науково-критичних праць:**
 1. Євшан М. Релігія Шевченка // Євшан М. Критика; Літературознавство; Естетика / Упоряд. Н.Шумило. – К., 1998.
 2. Зеров М. Куліш: „Чорна рада” // Зеров М. Твори: У 2 т. – К., 1990. – Т.2.
 3. Лепкий Б. Про життя і твори Т.Шевченка. – К., 1994.
 4. Маланюк Є. Ранній Шевченко // Маланюк Є. Книга спостережень. – К., 1995.
 5. Франко І. Темне царство // Франко І. Зібр. творів: У 50 т. – К., 1980. – Т.26.
 6. Франко І. Шевченкова „Марія” // Франко І. Зібр. творів: У 50 т. – К., 1981. – Т.30.
- **Законспектувати художні тексти**, винесені на обов'язкове вивчення у другому модулі.

Контрольні питання до самостійної роботи студентів

1. Визначте головні особливості розвитку української романтичної поезії 20–60-х років XIX ст.
2. Укажіть головні риси романтизму як стильової течії.
3. Охарактеризуйте байкарську спадщину П.Гулака-Артемовського.
4. Розкрийте місце байкарського доробку Є.Гребінки в українському письменстві першої половини XIX ст.
5. Укажіть головні особливості байок Л.Боровиковського.
6. Зробіть узагальнення стосовно розвитку жанру байки в українській літературі першої половини XIX ст.
7. Охарактеризуйте художню спадщину О.Духновича, його роль у розвитку закарпатоукраїнської літератури.
8. Дайте характеристику сентименталізму як стильової течії в українській літературі.
9. Назвіть основні положення статті М.Євшана „Релігія Шевченка”.
10. Розкрийте оцінку „Чорної ради” П.Куліша у статті М.Зерова.
11. Визначте концепцію творчості Т.Шевченка у праці Б. Лепкого („Про життя і твори Т.Шевченка”).
12. Визначте особливості романтизму Т.Шевченка у трактуванні Є.Маланюка.
13. Охарактеризуйте шевченкознавчі праці І. Франка.
14. Назвіть основні положення статті І.Франка „Темне царство”.
15. Розкрийте оцінку поеми „Марія” Т.Шевченка у статті І.Франка.

СПИСОК ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ

- ❖ **І. Котляревський:** „Енеїда”, „Наталка Полтавка”, „Москаль-чарівник».
- ❖ **Г. Квітка-Основ'яненко:** „Маруся”, „Сердешна Оксана”, „Щира любов”, „Салдацький патрет”, „Конопотпська відьма”, „Сватання на Гончарівці”.
- ❖ **П. Гулак-Артемівський:** „Пан та Собака”, будь-яка байка на вибір („Солопій та Хівря, або горох при дорозі”, „Тюхтій та Чванько”, „Цікавий і Мовчун”, „Лікар і Здоров'я”).
- ❖ **Є. Гребінка:** „Човен”, „Чорние очи”; байки „Ведмежий суд”, „Будяк да Коноплиночка”, „Ячмінь”, „Мірошник”; роман „Чайковський”.
- ❖ **Л. Боровиковський:** „Маруся”, „Бандурист”; байки „Суд”, „Багатий, бідний”, „Моя байка”, „Жіночий язичок”, „Свій дім – своя воля”.
- ❖ **В. Забіла:** „Гуде вітер вельми в полі”, „Повз двір, де мила живе”, „Човник”, „Соловей”.
- ❖ **М.Петренко:** „Думи мої”, „Небо” („Дивлюсь я на небо...”).
- ❖ **А.Метлинський:** „Смерть бандуриста”, „Рідна мова”, „Що діється на небесах...”.
- ❖ **М.Костомаров:** „Спить Вкраїна та руїни”, „Соловейко”, балади „Явір, тополя і береза”, „Наталя”, драми «Переяславська ніч» і «Кремуцій Корд».
- ❖ **М.Шашкевич:** „Слово до чителєй руського язика”, новела-казка „Олена”.
- ❖ **І.Вагилевич:** „Мадей”, „Жулин і Калина”.
- ❖ **Я.Головацький:** „Два віночки”, „Весна”.
- ❖ **О.Духнович:** „Піснь народна руська” („Вручаніє”), „Голос радости”, п'єса „Добродітель превишаєт багатство”.
- ❖ **Т.Шевченко:**
- ❖ „Причинна”, „Тополя”, „Утоплена”, „Тяжко-важко в світі жити...”, „Нащо мені чорні брови...”, „На вічну пам'ять Котляревському”, „До Основ'яненка”, поеми „Тарасова ніч”, „Іван Підкова”, „Гамалія”, „Гайдамаки”; „Перебендя”, „Думи мої, думи мої...”, „Катерина”, драма „Назар Стодоля”;

- ❖ „Три літа”, „Розрита могила”, „Чигирине, Чигирине...”, „Гоголю”, поеми „Сон („У всякого своя доля...”)”, „Кавказ”, „Єретик”, „Великий льох”, „І мертвим, і живим...”, „Наймичка”; „Заповіт”, „Стоїть в селі Суботові...”, „Холодний Яр”, цикл „Давидові псалми”, „За що ми любимо Богдана?..”;
- ❖ Цикл „В казематі”, поеми „Княжна”, „Марина”, „Чернець”, „Іржавець”, „Варнак”, „Москалева криниця”; „Сон (Гори мої високі...)”, „Полякам”, „Один у другого питаєм”, „А нумо знову віршувать”, „П.С.”, „І виріс я на чужині”, „У тієї Катерини...”, „І широку долину...”, „Заступила чорна хмара”, „Лічу в неволі дні і ночі...”; повісті „Художник”, „Музикант”; „Журнал” (Щоденник).
- ❖ Поеми „Неофіти”, „Марія”, „Юродивий”, триптих „Доля”, „Муза”, „Слава”; „Сон (На паничині пшеницю жала...)”, „Я не нездужаю, нівроку...”, „Ісаія. Глава 35”, „Осія. Глава XIV”, „Подражаніє XI псалму”, „Подражаніє Іезекиїлю”, „Марку Вовчку”, „Якби то ти, Богдане п'яний”, „Молитва”, „Світе ясний! Світе тихий!..”, „І Архімед, і Галілей...”, „О люди! Люди небораки...”, „Чи не покинуть нам, небого?..”.
- ❖ **П.Куліш:** „Чорна рада”, оповідання „Орися”, „Дівоче серце”, „Гордовита пара”.

Тестові завдання

1. Засновником і фундатором нової української прози був:
 - А** І.Котляревський
 - Б** Г.Квітка-Основ'яненко
 - В** Марко Вовчок
 - Г** П.Куліш
 - Д** Т.Шевченко

2. Хто в поемі І.Котляревського „Енеїда” каже такі слова:

*...Ти знаєш – дурень не бере:
У нас хоть трохи хто тямущий,
Уміє жить по правді суцїй,
То той, хоть з батька, то здере...*

 - А** Дідона
 - Б** Еней
 - В** Сивілла
 - Г** Венера
 - Д** Юнона

3. Вкажіть твір, який написано у руслі сентименталізму:
 - А** „Тополя” Т.Шевченка
 - Б** „Розставання” Л.Боровиковського
 - В** „Маруся” Г.Квітки-Основ'яненка
 - Г** „Чорна рада” П.Куліша
 - Д** „Наталя” М.Костомарова

4. „Ячмінь”, „Ведмежий суд”, „Будяк да Конопляночка” – це байки
 - А** Л.Боровиковського
 - Б** Л.Глібова
 - В** Є.Гребінки
 - Г** П.Білецького-Носенка
 - Д** Г.Сковороди

5. Укажіть, чий це опис: *„Та що ж то за дівка була! Висока, прямесенька, як стрілочка, чорнявенька, очиці – як тернові ягідки, брівоньки – як на шнурочку, личком червона, як панська рожа, що в саду цвіте, носочок так собі пряменький, з горбочком, а губоньки – як цвіточки розцвітають...”?*
 - А** Наталки („Наталка Полтавка” І.Котляревського)
 - Б** Дідони („Енеїда” І.Котляревського)
 - В** Марусі („Маруся” Г.Квітки-Основ'яненка)
 - Г** Галочки („Щира любов” Г.Квітки-Основ'яненка)
 - Д** Уляни („Сватання на Гончарівці” Г.Квітки-Основ'яненка)

6. Вкажіть твір, написаний у руслі громадянської тематичної течії в українському романтизмі:
 - А** „Тополя” Т.Шевченка
 - Б** „Гайдамаки” Т.Шевченка
 - В** „Руська мова” М.Шашкевича
 - Г** „Чорна рада” П.Куліша
 - Д** „Отруї” М.Костомарова

7. З якого твору такі рядки:

*„Той дурень, хто іде дурним панам служити,
А більший дурень, хто їм дума угодити!”*

 - А** „Ведмежий суд” Є.Гребінки

- Б** „Пан та Собака” П. Гулака-Артемівського
В „Багатий, бідний” Л. Боровиковського
Г „Мадей” І. Вагилевича
Д „Пан Шульпіка” М. Костомарова
8. Яка із поданих нижче повістей Г. Квітки-Основ'яненка не належить до групи сентиментально-реалістичних творів:
А „Щира любов”
Б „Божі діти”
В „Конотопська відьма”
Г „Козир-дівка”
Д „Маруся”
9. Як називався альманах, укладений членами гуртка „Руська трійця” і виданий 1837 року:
А „Утренняя звезда”
Б „Сніп”
В „Ластівка”
Г „Молодик”
Д „Русалка Дністровая”
10. Укажіть правильну характеристику героя у творах сентименталізму:
А винятковий герой у виняткових обставинах;
Б герой поступається особистими почуттями перед державними обов'язками;
В герой демонструє всю складність психології і непередбачуваність поведінки людини;
Г визначальна риса героя – чуттєвість, емоційність;
Д герой стоїть на перехресті різних часів, культурних епох, це людина, яка не знає, куди йти, у що вірити.
11. У повістях Г. Квітки-Основ'яненка „Маруся”, „Сердешна Оксана”, „Щира любов” виявляються ознаки:
А романтизму
Б реалізму
В класицизму
Г преромантизму
Д сентименталізму
12. Чому Наум Дрот, герой повісті „Маруся”, спочатку не схотів мати Василя за зятя?
А Василь був сиротою
Б Василь був ледарем і пияком
В Василь мав іти на військову службу
Г Василь був кріпаком
13. Про кого з героїв „Енеїди” І.Котляревського сказано:
*... Тоді кружляв сивуху
І оселедцем заїдав;
Він, сьому випивши осьмуху,
Послідки з кварти випивав?*
А про Енея
Б про Зевса
В про Нептуна
Г про Еола
Д про Низа

14. Укажіть, у чому полягає вплив традицій класицизму на твір „Наталка Полтавка” І.Котляревського:
- А** у розробці багатолінійного сюжету
 - Б** у створенні традиційного класицистичного образу головної героїні
 - В** у п'єсі діє закон „трьох єдностей”
 - Г** у зображенні життя верхівки суспільства
 - Д** у сюжеті, який взято з античної міфології
15. З якого твору Г. Квітки-Основ'яненка поданий опис: *„Що, я ж кажу, що живий не буде такий бридкий, як той намальований: пикатий, мордатий, та ще з здоровенними усами, що не тільки горобцеві, та й чоловікові страшно. Мундер на ньому лепський...”?*
- А** „Щира любов”
 - Б** „Сердешна Оксана”
 - В** „Пархімове снідання”
 - Г** „Мертвецький Великдень”
 - Д** „Салдацький патрет”
16. „Маруся”, „Чарівниця”, „Розставання”, „Вивідка” – це балади
- А** Л. Боровиковського
 - Б** Є. Гребінки
 - В** М. Костомарова
 - Г** Т. Шевченка
 - Д** А. Гулака-Артемівського
17. Яка з поданих характеристик концепції героя у романтизмі правильна:
- А** винятковий герой у виняткових обставинах;
 - Б** герой поступається особистими почуттями перед державними обов'язками;
 - В** герой демонструє всю складність психології і непередбачуваність поведінки людини;
 - Г** визначальна риса героя – чуттєвість, емоційність;
 - Д** герой стоїть на перехресті різних часів, культурних епох, це людина, яка не знає, куди йти, у що вірити.
18. Хто не входив до складу „Руської трійці”:
- А** Маркіян Шашкевич
 - Б** Іван Вагилевич
 - В** Григорій Ількевич
 - Г** Яків Головацький
19. Укажіть драматичний твір, автором якого є Г. Квітка-Основ'яненко:
- А** „Наталка Полтавка”
 - Б** „Назар Стодоля”
 - В** „Шельменко – денщик”
 - Г** „Москаль-чарівник”
 - Д** „Сава Чалий”
20. У якому творі розділи починаються словами *„смутий та невеселий”?*
- А** „Олена” М.Шашкевича
 - Б** „Сердешна Оксана” Г.Квітки-Основ'яненка
 - В** „Наталка Полтавка” І.Котляревського
 - Г** „Конотопська відьма” Г.Квітки-Основ'яненка

- Д** „Чайковський” Є. Гребінки
21. Початкові строфи якого твору Т. Шевченка стали народною піснею “Реве та стогне Дніпр широкий”?
- А** Причинна”
Б “Тополя”
В “Сон”
Г „Утоплена”
Д „Лілея”
22. Вкажіть, який літературний напрям в українській літературі представляє рання творчість Т. Шевченка:
- А** бароко
Б класицизм
В реалізм
Г романтизм
Д сентименталізм
23. Назвіть образ, який символізує незламність духу, титанізм народів у поемі „Кавказ” Т. Шевченка:
- А** неситого орла
Б Прометея
В Духа живого
Г чурека і саклі
Д Великого Бога
24. У якому творі діють такі персонажі: Брюлов, Штернберг, Венеціанов?
- А** “Музикант” (Т. Шевченко);
Б “Художник” (Т. Шевченко);
В “Кулик” (Є. Гребінка)
Г „Чорна рада” (П. Куліш)
Д „Чайковський” (Є. Гребінка)
25. З якого твору Т.Шевченка ці слова:
*Учітесь, читайте,
 І чужому навчайтесь,
 Й свого не цурайтесь...?*
- А** „Великий льох”
Б „Кавказ”
В „І мертвим, і живим...”
Г „Сон”
Д „Заповіт”
26. Хто із дослідників написав статтю „Ранній Шевченко”, де обґрунтував тезу про романтизм як основу стилю першого періоду творчості поета:
- А** І.Франко
Б С.Єфремов
В П.Куліш
Г Є.Маланюк
Д М.Зеров
27. Вкажіть головний мотив поезії „Ісаія. Глава 35”:
- А** мотив героїчного минулого України
Б мотив самозречення
В мрії про нове суспільство
Г мотив самотності

- Д** мотив ностальгії
28. У котрій із поем Т. Шевченка змальована картина „генерального мордобиття” (І. Франко)?
А „Наймичка”
Б „Сон”
В „Гайдамаки”
Г „Кавказ”
Д „Неофіти”
29. Слова з поеми „Катерина”
*...Дура, отвяжися!
 Возьмите прочь безумную!..
 Возьмите прочь! Что ж вы стали?*
- належать:
- А** москалеві, батькові сина Катерини
Б батькові Катерини
В панові, до якого просилася наймитувати Катерина
Г управителю помістя, в якому жила Катерина
Д сусідові Катерини
30. Який із творів Т. Шевченка закінчується такими словами:
*...Встане Україна,
 І розвіє тьму неволі,
 Світ правди засвітить,
 І помоляться на волі
 Невольничі діти!..?*
- А** “Великий льох”
Б “Пророк”
В “Давидові псалми”
Г „Ісаія. Глава 35”
Д „Заповіт”
31. Поему „Кавказ” Т.Шевченко присвятив:
А В. Репніній
Б Миколі І
В Я. де Бальмену
Г В. Жуковському
Д Є. Гребінці
32. Повість Т. Шевченка „Художник” написана:
А під час першої подорожі на Україну
Б у роки заслання
В під час перебування у Ширяєва
Г в останні роки життя
Д під час другої подорожі в Україну
33. Укажіть, кому з персонажів роману „Чорна рада” належать слова: „Зложити докупи обидва береги Дніпрові, щоб обидва ... приклонились під одну булаву! Вижнем недоляшка з України, одтиснем ляхів до самої Случі – і буде велика одностайна Україна”:
А Сомкові
Б Кирилові Туру
В Брюховецькому
Г Шраму
Д Гвинтовці
34. „Заповіт” було написано:

- А** у 1861
Б у 1845
В у 1850
Г у 1830
Д у 1858
35. З якого твору Т.Шевченка поданий уривок:
*Тихесенько вітер віє,
 Степи, лани мріють,
 Між ярами над ставами верби зеленіють...?*
- А** „Наймичка”
Б „Кавказ”
В „Катерина”
Г „Сон”
Д „Марія”
36. Кульмінацією роману Пантелеймона Куліша „Чорна рада” є
А викрадення Лесі
Б вибори гетьмана
В похорон війтенка
Г поразка Сомка
Д смерть Шрама
37. Характеристика якого героя роману П.Куліша „Чорна рада” подана в таких рядках: *„Здоровенний козарлюга. Пика широка, засмалена на сонці; сам опасистий; довга, густа чуприна, піднявшись перше вгору, спадала за ухо, як кінська грива; уси довгі, униз позакручавані...”*:
А Брюховецького
Б Шрама
В Кирила Тура
Г Васюти
Д Шраменка
38. З якого твору Т.Шевченка ці поетичні рядки:
*Ми не лукавили з тобою,
 Ми просто йшли; у нас нема
 Зерна неправди за собою.
 Ходімо ж доленько моя!
 Мій друже, вбогий, нелукавий!?*
- А** “Марку Вовчку”
Б “Доля”
В “Слава”
Г „Муза”
Д „Гоголю”
39. „Чорна рада” за жанром – це
А лицарський роман
Б пригодницький роман
В історичний роман-хроніка
Г соціально-побутовий роман
Д соціально-психологічний роман
40. З якого твору Шевченка подані рядки:
*Борітеся – поборете,
 Вам Бог помагає!
 За вас правда, за вас слава*

І воля святая?

- А** “Великий льох”
Б «Кавказ»
В „І мертвим, і живим...”
Г „Сон”
Д „Єретик”
41. У романі „Чорна рада” П.Куліша виражено ознаки
А модернізму
Б реалізму
В сентименталізму
Г романтизму
Д символізму
42. З якого твору Шевченка наведено уривок:
*Наша дума, наша пісня
 Не вмере, не загине...
 От де, люде, наша слава,
 Слава України?*
- А** „Мені однаково”
Б „Сон”
В „Заповіт”
Г „До Основ’яненка”
Д „Думи мої, думи мої...”
43. Чий портрет (роман „Чорна рада”) змальовано у наведеному уривку: *„Довга, до самого пояса, борода... процвіла сивинами; а по виду дідусь просіяв таким світлом; співаючи, підведе вгору очі, наче бачить таке, чого видючий зроду не побачить...”*:
А Шрама
Б Божого чоловіка
В Пугача
Г Брюховецького
Д Череваня
44. В основі головної сюжетної лінії роману „Чорна рада” лежить
А війна з ляхами
Б вибори гетьмана
В кохання Лесі і Петра
Г історія життя Шрама
Д історія Кирила Тура
45. Хто з персонажів роману „Чорна рада казав такі слова: *„Як треба рятувати Україну, байдуже мені і літа, і роки”*?
А Брюховецький
Б Сомко
В Черевань
Г Шрам
Д Тур
46. З якого твору Т.Шевченка подано уривок:
*Слава тобі, любомудре,
 Чеху-слав’янине!
 Що не дав ти потонути
 В німецькій пучині
 Нашій правді. Твоє море
 Слав’янськеє, нове!..*

- А** „Сон”
Б „Кавказ”
В „Єретик”
Г „Неофіти”
Д „Юродивий”
47. У якому стилізовому ключі написаний роман „Чорна рада”:
А у романтичному
Б у реалістичному
В у натуралістичному
Г у бароковому
Д у сентименталістському
48. Визначте рядки сатиричного змісту (твори Т.Шевченка):
А *А диво-цариця,
Мов та чапля між птахами
Скаче, бадьориться...*
Б *І знову лечу. Земля чорніє,
Дрімає розум, серце мліє...*
В *Чи Бог бачить із-за хмари
Наші сльози, горе?..*
Г *Усі на сім світі –
І царята, і старчата –
Адамові діти...*
Д *А я тихо Богу помолюся,
Щоб усі слов'яне стали
Добрими братами...*
49. Якого персонажа поеми „Гайдамаки” Т.Шевченко називає „сирота убогий”:
А М.Залізняка
Б титаря
В І.Гонту
Г Лейбу
Д Ярему Галайду
50. За жанром „Сон” („У всякого своя доля...”) – це
А лірична поезія
Б історична поема
В сатирична поема
Г побутова балада
Д романтична балада
51. Укажіть назву твору, що не належить П.Куліщу:
А поезія „До кобзи”
Б оповідання „Орися”
В оповідання „Січові гості”
Г роман „Чорна рада”
Д драма „Назар Стодоля”
52. До якого жанру належить твір Т.Шевченка „Великий льох”:
А ліро-епічна поема
Б сатирична поема
В послання
Г поема-містерія
Д бурлескно-травестійна поема

53. В якому творі П. Куліша так описано весілля головної героїні:
„Що ж то за весілля скоїлось, то й сказати не можна! Уся сотня гуляла три дні і три ночі; самих порохів дві мірки вистреляли. Гармати до вдовиної хати попривозили. Родичі молодої з гармат у воротях стріляли, а козацтво знов з гарматами та з самопалами молодої добувало...”:
- А** „Чорна рада”
 - Б** „Січові гості”
 - В** „Гордовита пара”
 - Г** „Дівоче серце”
 - Д** Орися”
54. До якого періоду творчості Т. Шевченка належить драма „Назар Стодоля”:
- А** раннього періоду
 - Б** періоду „трьох літ”
 - В** періоду заслання
 - Г** останнього періоду творчості
55. Хто сказав про Шевченка такі слова: *„Він був кріпаком і став велетнем у царстві людської культури”?*
- А** М.Рильський
 - Б** Леся Українка
 - В** І.Франко
 - Г** О.Маковей
 - Д** М.Драгоманов
56. Поезія „Садок вишневий коло хати” написана
- А** у ранній період творчості Т. Шевченка
 - Б** у період заслання
 - В** у період „трьох літ”
 - Г** в останні роки життя
57. Укажіть твір, у якому є такі персонажі, як Тарас Сурмач, Гвинтовка, Пугач:
- А** „Енеїда” І. Котляревського
 - Б** „Кавказ” Т. Шевченка
 - В** „Чорна рада” П. Куліша
 - Г** „Художник” Т. Шевченка
 - Д** „Орися” П. Куліша
58. Укажіть, яку назву має етнографічно-фольклористична, історіографічна та літературна збірка, упорядкована і видана П. Кулішем:
- А** „Русалка Дністровая”
 - Б** „Основа”
 - В** „Записки о Южной Руси”
 - Г** „Листи з хутора”
 - Д** „Ластівка”
59. Маруся Ковбанівна та Прохор Осауленко – персонажі твору П. Куліша
- А** „Чорна рада”
 - Б** „Січові гості”
 - В** „Гордовита пара”
 - Г** „Дівоче серце”
 - Д** Орися”

60. На біблійну тематику написана поема Т. Шевченка:
А „Катерина”
Б „Марія”
В „Наймичка”
Г „Сон”
Д „Великий льох”
61. Хто хотів визволити Сомка із в’язниці („Чорна рада”):
А Брюховецький
Б Гвинтовка
В Кирило Тур
Г Шрам
Д Тетеря
62. З’ясуйте, що є композиційною основою роману П.Куліша „Чорна рада”:
А Чорна рада у Ніжині 1663 р.
Б доля родини Шрамів
В мотив дороги (від садиби Шрамів до Ніжина)
Г хутір Череванів
Д будинок Сомка
63. Чий портрет намалював К. Брюллов, щоб викупити Т.Шевченка з кріпацтва:
А І.Сошенка
Б Є.Гребінки
В В.Жуковського
Г свій власний
Д М.Карамзіна
64. Матеріали якого літопису використав П. Куліш для написання роману „Чорна рада”:
А Літопису Руського
Б Галицько-Волинського літопису
В Літопису Самовидця
Г Історії Русів
Д Літопису Самійла Величка
65. Назвіть поезію, котра НЕ належить до циклу „В казематі”:
А „Косар”
Б „Чого ти ходиш на могилу...”
В „Мені однаково...”
Г „Рано-вранці новобранці...”
Д „Ісаія. Глава 35”

КОМПЛЕКС КОНТРОЛЬНИХ ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ З КУРСУ „УКРАЇНСЬКИЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС”

1. Головні тенденції розвитку української літератури перших десятиріч XIX ст.
2. „Енеїда” – перший твір нової української літератури. Історія написання та видання твору.
3. Тема, ідея, жанрові особливості поеми „Енеїда” І. Котляревського.
4. Образи Енея і троянців у поемі “Енеїда” І. Котляревського.
5. Творчий метод поеми І. Котляревського „Енеїда”.
6. Жанрові особливості, характер драматичного конфлікту у п’єсі „Наталка Полтавка” І. Котляревського.
7. Новаторство І. Котляревського-драматурга.
8. Система образів-персонажів п’єси „Наталка Полтавка” І. Котляревського.
9. Загальна характеристика бурлескно-реалістичних творів Г. Квітки-Основ’яненка. Ідейний зміст оповідання „Салдацький патрет”.
10. Особливості сентиментально-реалістичних творів Г. Квітки-Основ’яненка («Маруся», «Сердешна Оксана»).
11. Сатирична спрямованість повісті Г. Квітки-Основ’яненка „Конотопська відьма”.
12. Жанр, проблематика, образна система п’єси Г. Квітки-Основ’яненка «Сватання на Гончарівці».
13. Творчість П. Гулака-Артемівського (поезії, байки).
14. Новаторство байкарської спадщини Є. Гребінки.
15. Байкарський доробок Л. Боровиковського.
16. Національні особливості українського романтизму, його жанрове багатство, тематично-стильові течії.
17. Харківська школа романтиків.
18. Художня своєрідність та ідейний зміст романтичної лірики Л. Боровиковського.
19. Ідейно-стильові особливості поезії А. Метлинського.
20. Художній світ лірики В. Забіли.
21. Головні мотиви та поетика лірики М. Петренка.

22. Жанр балади в українській літературі першої половини ХІХ століття (твори Л. Боровиковського, М. Костомарова, Т. Шевченка).
23. Художній світ поезії М.Костомарова.
24. Драматичні твори М.Костомарова – перші зразки історико-романтичної драматургії у новій українській літературі («Переяславська ніч», «Кремуцій Корд»).
25. Значення діяльності „Руської Трійці” у становленні та розвитку нової української літератури в Західній Україні. Основні напрями діяльності угруповання.
26. Композиція, зміст альманаху „Русалка Дністровая”. Значення альманаху для становлення нової української літератури в Західній Україні.
27. Творчість М.Шашкевича.
28. Художній світ О.Духновича.
29. Творчість Т. Шевченка у критиці та літературознавстві.
30. Роль І. Франка у дослідженні творчості Т.Шевченка.
31. Сучасні трактування художнього доробку Т. Шевченка.
32. Ранній період творчості Т. Шевченка: основні мотиви, жанрово-стильова своєрідність (загальна характеристика).
33. Жанр балади у ранній творчості Т. Шевченка („Причинна”, „Утоплена”, „Тополя”).
34. Концепція образу Перебенді в однойменному творі поета.
35. Історична тема у поемах Т. Шевченка „Тарасова ніч”, „Гамалія”, „Іван Підкова”. Романтична концепція героя у поемах.
36. Джерела написання, ідейний зміст, проблематика поеми Т. Шевченка „Гайдамаки”.
37. Образна система, художні особливості поеми Т. Шевченка „Гайдамаки”.
38. Проблематика та художня своєрідність поеми “Катерина” Т. Шевченка.

39. Загальна характеристика другого періоду творчості Т. Шевченка (основні мотиви, жанрово-стильові особливості, художня мова).
40. Оцінка національної історії у поезіях „Розрита могила”, „Чигирине, Чигирине...”, „Холодний Яр”, „Стоїть в селі Суботові...” Т. Шевченка.
41. Характер сюжету і композиції поеми Т. Шевченка „Сон”. І. Франко про поему.
42. Образна система поеми „Сон” Т. Шевченка і засоби її моделювання.
43. Ідейно-тематична спрямованість поеми „Кавказ”. Образи-символи у творі.
44. Жанрово-стильові особливості поеми „І мертвим, і живим...”. Філософський зміст поеми, її актуальність.
45. Особливості композиції та стилю поеми „Великий льох”.
46. Образ жінки-матері у поемі Т. Шевченка „Наймичка”. І. Франко про поему.
47. Поема “Єретик” Т. Шевченка. Героїчні і сатиричні елементи поеми.
48. “Назар Стодоля” Т. Шевченка в контексті розвитку української драматургії ХІХ століття.
49. Основні мотиви, жанрова та стильова своєрідність „невольничої” лірики Т. Шевченка.
50. Ідейно-художнє новаторство циклу Т. Шевченка „В казематі”.
51. Ідейний зміст, композиція, образна система поеми „Москалева криниця” Т. Шевченка.
52. Творчість останніх років життя Т. Шевченка (основні мотиви, образні домінанти, художні особливості).
53. Ліричний триптих Т. Шевченка „Доля”, „Муза”, „Слава”: ідейно-художні особливості.
54. Ідейно-стильові параметри, образний світ поеми „Неофіти”.
55. Злободенність соціальної проблематики незакінченої поеми Т. Шевченка “Юродивий”.
56. Еволюція образу матері в творчості Т. Шевченка (на матеріалі поем “Катерина”, “Наймичка”, “Неофіти”).

57. Проза Т. Шевченка у контексті його творчого доробку (тематика, проблематика, жанрово-стильові особливості).
58. Повість Т. Шевченка „Художник”: ідейний зміст, композиція, особливості нарації.
59. Концепція особистості в повісті Т. Шевченка „Музикант”.
60. Історико-культурний контекст циклу Т. Шевченка „Давидові псалми”.
61. Біблійні образи та мотиви у поезіях „Ісаія. Глава 35”, „Осія. Глава XIV”, „Подражаніє XI псалму”, „Подражаніє Іезекиїлю”.
62. Поема Т. Шевченка „Марія”: особливості переосмислення євангельського сюжету, поетика твору.
63. Поетична творчість П. Куліша: головні мотиви, стильові особливості.
64. Жанр історичного роману у доробку П. Куліша. Джерела написання, історія видання „Чорної ради”.
65. Сюжетно-композиційні особливості роману П. Куліша „Чорна рада”.
66. Образна система роману „Чорна рада” П. Куліша.
67. Стильові ознаки, художня мова роману „Чорна рада” П. Куліша .
68. Жанрово-стильові особливості „малої” прози П. Куліша.
69. Ідейний зміст, художня своєрідність оповідання П. Куліша „Дівоче серце”.
70. Композиційні, стильові ознаки оповідань П. Куліша „Орися”, „Гордовита пара”.

ЛІТЕРАТУРА

I. Підручники, посібники

1. Історія української літератури ХІХ століття: У 2 кн. / За ред. М.Жулинського. – К., 2005. – Кн.1.
2. Історія української літератури ХІХ ст.: У 3 кн. / За ред. М.Яценка. – К., 1996, 1997. – Кн.1-2.
3. Історія української літератури: У 8 т. – К., 1968. – Т.3-5.
4. Історія української літератури (Перші десятиріччя ХІХ століття) / За ред. П.Хропка. – К., 1992.
5. Історія української літературної критики та літературознавства: Хрестоматія: У 3 кн. / За ред. П.Федченка. – К., 1996. – Кн.1.

II. Додаткова література

1. Айзеншток І. Українські поети-романтики / І. Айзеншток // Українські поети-романтики 20–40-х років ХІХ ст. – К., 1986.
2. Антонович Д. Триста років українського театру: 1619 – 1919 / Дмитро Антонович. – К., 2003.
3. Баган О. Літературний романтизм: ідеологія, естетика, стиль / О. Баган // Дивослово. – 2011. – № 3.
4. Барабаш Ю. Просторінь Шевченкового Слова / Юрій Барабаш. – К., 2011.
5. Барабаш Ю. Тарас Шевченко: Імператив України: Історіо- й націософська парадигми / Юрій Барабаш. – К., 2004.
6. Білецький О. Українська література серед інших літератур світу / О. Білецький // Білецький О. Збір. праць: у 5 т. – К., 1965. – Т. 2.
7. Бовсунівська Т. Історія української естетики першої половини ХІХ ст. / Тетяна Бовсунівська – К., 2001.
8. Бовсунівська Т. Феномен українського романтизму / Т. Бовсунівська. – К., 1998.
9. Бойко Ю. Творчість Тараса Шевченка на тлі західноєвропейської літератури / Юрій Бойко // Бойко Ю. Вибрані праці. – К., 1992.
10. Борзенко О. Сентиментальна “провінція” (Нова українська література на етапі становлення) / О. Борзенко. – Харків, 2006.

11. Вільна Я. Історико-літературний феномен критичної інтерпретації творчості Г.Квітки-Основ'яненка: Монографія / Ярослава Вільна. – К., 2005.
12. Волинь філологічна: Текст і контекст: Творчість Левка Боровиковського в контексті слов'янського романтизму. – Луцьк, 2007. – Вип. 2.
13. Гончар О. Микола Костомаров: постать історика на тлі епохи / Ольга Гончар. – К.: Інститут історії України НАН України, 2017.
14. Гончар О. Просвітительський реалізм в українській літературі. Жанри і стилі / О. Гончар. – К., 1989.
15. Гончар О. Українська література передшевенківського періоду і фольклор / О. Гончар. – К., 1982.
16. Грабович Г. До історії української літератури: Дослідження, есеї, полеміка / Г. Грабович. – К., 2003.
17. Гром'як Р. Історія української літературної критики (від початків до кінця ХІХ ст.) / Р. Гром'як. – Тернопіль, 1999.
18. Гуляк А. Становлення українського історичного роману / А. Гуляк. – К., 1997.
19. Деркач Б. Павло Білецький-Носенко. Життя і творчість / Б. Деркач. – К., 1988.
20. Донцов Д. Літературна есеїстика / Дмитро Донцов. – Дрогобич, 2009.
21. Євшан М. Критика; Літературознавство; Естетика / Микола Євшан. – К., 1998.
22. Єременко О. Українська балада ХІХ століття (Історія жанру): Монографія / О. Єременко. – Суми, 2004.
23. Єфремов С. Історія українського письменства / С. Єфремов. – К., 1993.
24. Жулинський М. Слово і доля: [Українські письменники ХІХ – ХХ ст.]: Навч. Посібник / М. Жулинський. – К., 2002.
25. Забужко О. Шевченків міф України: Спроба філософського аналізу / Оксана Забужко. – К., 1997.
26. Задорожна Л. Євген Гребінка: Літературна постать / Л. Задорожна. – К., 2000.
27. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка / Павло Зайцев. – К., 1994.
28. Зарва В. Просвітництво: тлумачення, витоки, сутність / В. Зарва // Слово і час. – 2009. – № 4.

29. Зборовська Н. Код української літератури. Проект психоісторії новітньої української літератури / Ніла Зборовська. – К., 2006.
30. Зеров М. Українське письменство / Микола Зеров. – К., 2003.
31. Івакін Ю. Поезія Т.Шевченка періоду заслання / Ю. Івакін. – К., 1984.
32. Іванишин П. Національний спосіб розуміння в поезії Т.Шевченка, Є.Маланюка, Л.Костенко: Монографія / П. Іванишин. – К., 2008.
33. Івашків В. Українська романтична драма 30–80-х років ХІХ ст. / В. Івашків. – К., 1990.
34. Індивідуальні стилі українських письменників ХІХ – початку ХХ ст.: Зб. статей / За ред. М.Яценка. – К., 1987.
35. Калениченко Н. Українська література ХІХ ст.: Напрями, течії / Н. Калениченко. – К., 1977.
36. Камінчук О. Поетика української романтичної лірики: Проблеми просторової організації поетичного тексту / Ольга Камінчук. – К., 1998.
37. Козачок Я. Українська ідея: з вузької стежки на широку дорогу (Художня і науково-публіцистична творчість М.Костомарова): Монографія / Ярослав Козачок. – К., 2004.
38. Комаринець Т. Ідейно-естетичні основи українського романтизму (Проблема національного й інтернаціонального) / Т. Комаринець. – К., 1983.
39. Коцюбинська М. Етюди про поезію Шевченка / Михайлина Коцюбинська. – К., 1990.
40. Лепкий Б. Про життя і твори Тараса Шевченка / Б. Лепкий. – К., 1994.
41. Лімборський І. Європейське та українське Просвітництво – незавершений проект? Реінтерпретація канону і спроба компаративного аналізу літературних парадигм: Монографія / Ігор Лімборський. – Черкаси, 2006.
42. Лімборський І. Сентименталізм в українській літературі / І. Лімборський. – К., 1996.
43. Літературознавчий словник-довідник. – К., 2006.
44. Маланюк Є. Ранній Шевченко / Є. Маланюк // Маланюк Є. Книга спостережень. – К., 1995.
45. Микитенко Ю. Антична спадщина і становлення нової української літератури / Ю. Микитенко. – К., 1991.

46. Мовчанюк В. Медитативна лірика Т.Шевченка / В. Мовчанюк. – К., 1993.
47. Мороз З. Від шкільної драми до комедії: дослідження. П'єси / З. Мороз. – К., 2004.
48. Наливайко Д. Искусство: направления, течения, стили / Д. Наливайко. – К., 1981.
49. Нахлік Є. Доля – Los – Судьба: Шевченко і польські та російські романтики / євген Нахлік. – Львів, 2003.
50. Нахлік Є. Пантелеймон Куліш: Особистість, письменник, мислитель: у 2 т. – К., 2007.
Т.1: Життя П.Куліша. – 461 с.
Т.2: Світогляд і творчість П.Куліша. – 462 с.
51. Нахлік Є. Творчість Івана Котляревського / Євген Нахлік. – Львів, 1994.
52. Нахлік Є. Українська романтична проза 20 – 60-х років XIX ст. / Є. Нахлік. – К., 1988.
53. Ненадкевич Є. Творчість Т.Г.Шевченка після заслання (1857-1858) / Є. Ненадкевич. – К., 1956.
54. Нудьга Г. Українська балада (з історії та теорії жанру) / Г. Нудьга. – К., 1979.
55. Одарченко П. Тарас Шевченко і українська література / Петро Одарченко. – К., 1994.
56. Охріменко О. Українська романтична балада (20-60-ті рр. XIX ст.) / О. Охріменко // Радянське літературознавство. – 1986. – № 5.
57. Пахаренко В. Начерк Шевченкової етики / Василь Пахаренко. – Черкаси, 2007.
58. Пахаренко В. Незбагнений апостол. Світобачення Шевченка / В. Пахаренко. – Черкаси, 1999.
59. Пахаренко В. Українська поезика / В. Пахаренко. – Черкаси, 2009.
60. Працьовитий В. Українська історична драматургія: навчальний посібник / Володимир Працьовитий. – Львів, 2009.
61. Розвиток жанрів в українській літературі XIX – початку XX століть: Зб. Статей / За ред. М.Яценка. – К., 1986.
62. „Руська трійця” в історії суспільно-політичного руху й культури України. – К., 1987.
63. Смілянська В. „Святим огненним словом...”. Тарас Шевченко: Поетика / В. Смілянська. – К., 1990.

64. Смілянська В. Структура і смисл: спроба наукової інтерпретації поетичних текстів Тараса Шевченка / Смілянська В., Чамата Н. – К., 2000.
65. Теми і мотиви поезії Тараса Шевченка / Ю.Барабаш, О.Боронь, І.Дзюба та ін. – К., 2008.
66. Ткаченко О. Українська класична елегія: Монографія / О. Ткаченко. – Суми, 2004. [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<ftp://lib.sumdu.edu.ua/Books/tka4enko.pdf>
67. Ткачук М. Естетична концепція людини в „Енеїді” Івана Котляревського / Микола Ткачук. – К., 1995.
68. Трофименко В. Творчість Г.Ф.Квітки-Основ'яненка і західноєвропейська просвітительська естетика / В. Трофименко. – Суми, 2000.
69. Українські альманахи і збірники ХІХ – початку ХХ ст. – К., 1967.
70. Федченко П. Літературна критика на Україні першої половини ХІХ ст. / П. Федченко. – К., 1982.
71. Ференц Н. Основи літературознавства / Надія Ференц. – Ужгород, 2009.
72. Филипович П. Шевченкознавчі студії / П. Филипович. – Черкаси, 2001.
73. Франко І. Дещо про „Марусю” Л.Боровиковського та її основу / Іван Франко // Франко І. Збір. творів: у 50 т. – К., 1982. – Т. 37.
74. Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. З останніх десятиліть ХІХ віку / Іван Франко. – Дрогобич, 2008.
75. Франко І. Поезії Віктора Забіли / Іван Франко // Франко І. Збір. творів: у 50 т. – К., 1982. – Т. 37.
76. Франко І. Темне царство / Іван Франко // Франко І. Збір. творів: у 50 т. – К., 1980. – Т.26.
77. Франко І. Шевченкова „Марія” / Іван Франко // Франко І. Збір.творів: у 50 т. – К., 1981. – Т.30.
78. Харківська школа романтиків: У 3 т. – Харків, 1930.
79. Хропко П. Біля джерел української реалістичної поезії (10 – 40-ві роки ХІХ ст.) / Петро Хропко. – К., 1972.
80. Хропко П. Становлення нової української літератури / П.П. Хропко. – К., 1988.
81. Хропко П. Українська драматургія першої половини ХІХ ст. / П.П. Хропко – К., 1972.
82. Чамата Н. Ритміка Т.Г.Шевченка / Ніна Чамата. – К., 1974.

83. Чижевський Д. Історія української літератури / Д. Чижевський. – К., 1994.
84. Шерех Ю. Інший романтик, інший романтизм / Юрій Шерех // Шерех Ю. Третя сторожа: Література. Мистецтво. Ідеології. – К., 1993.
85. Шубравський В. Драматургія Шевченка / В. Шубравський. – К., 1961.
86. Ятищук О. Григорій Квітка-Основ'яненко в духовній історії України / О. Ятищук. – Тернопіль, 2003.
87. Яценко М. Питання реалізму і позитивний герой в українській літературно-естетичній думці першої половини ХІХ ст. / М. Яценко. – К., 1979.
88. Яценко М. Романтизм як художній напрям в українській літературі / М. Яценко // Українська мова і література в школі. – 1989. – № 2.
89. Яценко М. Українська романтична поезія 20 – 60-х років ХІХ ст. / Михайло Яценко // Українські поети-романтики. Поетичні твори. – К., 1987.

Інформаційні ресурси

1. www.nbuv.gov.ua (інформаційний портал Національної бібліотеки ім.В.Вернадського)
2. www.ukrlit.vn.ua
3. www.ukrlib.com.ua
4. www.poetryclub.com.ua
5. <http://psyjournals.ru/>
6. <http://psychlib.ru>
7. <http://lib.meta.ua>
8. <http://izbornyk.org.ua>
9. www.litakcent.com.ua